

«Вона не судить, але всіх жаліє»

«Вона є любов і милосердя, милість і жалість, прощення і заступництво. Вона не судить, але всіх жаліє. Вона — не правда суду і не суд правди, але материнське заступництво. І на Страшному суді Сина Свого Вона молить праведного Судю про прощення. Гріх світу і скорботи світу ранять серце вселюбляче, на злобу і гріх Вона відповідає любов'ю і сльозами, зброя і нині проходить крізь серце Її...». Це уривок з проповіді видатного філософа і богослова отця Сергія Булгакова. Думаю, віруючому серцю неважко впізнати з цього словесного портрета Матір світу Преподобнословенну Богородицю. Отець Сергій продовжує: «Якби очі людські зріли світло Богоматірне в світі, вони знали б таємниче звершуване світу преображення... Світ не залишений у скорботі своїй, людина не самотня в печалі. Раниться і роздирається материнське серце, разом з нами про нас плаче Богоматір. Будемо ж знати — чиє серце ми ранимо гріхами, чийми сльозами омиваються наші падіння...»

Богоматір плаче про світ. І покриває його Своїм омофором. Саме про

це одне з улюблених свят нашого народу — свято Покрова, встановлене після того, як слізні моління Божої Матері про людей дано було явно побачити юродивому Андрію з учнем. Бо не тільки про зібраних у константинопольському храмі молила Бога Пречиста. Її молитва покриває людей відтоді, як усиновила Вона при Хресті Господньому рід людський.

Чим відповідаємо милосердному Богу, Який дав нам таку Заступницю? Чим віддячуємо Владичиці неба і землі за Її опіку, за Її захист?.. Годиться нам бути смиренними, лагідними, милостивими. Декому з людей це вдається. І тоді не тільки ми їх називаємо святими, а й Сама Богородиця може відзначити: «Цей — від роду нашого» (як було з преподобним старцем Серафимом Саровським). Утім, возлюбити Бога серцем, а не тільки устами, наважуються далеко не всі. Піввіку тому протоієрей Олександр Шмеман записав у щоденнику: «Покров. За ранньою Літургією проповідував про відкидання нашим світом, сучасною людиною страждання. Символ нашої епохи — rain killer [беззаспокойливий засіб (англ.)]. Усе направлено на те, щоб “не страждати”. Тому і релігію

сприймають як pain killer. Відмінність цього, воістину демонічного, підходу від того, що виражений, явлений у святі Покрова, в усьому образі Богоматері. Так, тут теж — допоможи, але зі знанням глибини життя і страждання як невивибної долі людини в “світі цьому”. Стояти біля Хреста — одне, а “пикетувати” Пілата було б зовсім інше».

Ми всі без винятку покликані протягом земного життя нашого за допомогою благодаті Божої перемогти в собі «ветху людину», в якій роз'єднані розум, воля і почуття, і досягти єдності, гармонії внутрішніх сил — святі отці називали це цілісністю. Життя у комфорті тілесному розслаблює, розтліває, заводить у прірву погибелі. Не дійти до мети без страждання, без утисків плоті, без терпіння і смирення духовного — і водночас без надії на милість Божу. А тому спробуємо відтепер з вдячністю сприймати всі радості і випробування, що посилає нам Господь, і просити у молитві Матір світу, Богородицю, щохвилини бути поруч з нами, направляти на шлях благочестя, на шлях спасіння.

Юлія Іванова

Вітаємо

Редакція «Відомостей Полтавської єпархії» від імені духовенства та всіх вірних Полтавської єпархії Української Православної Церкви щиро вітає Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа з 40-річчям з дня священницької хіротонії, яке Його Високопреосвященство святкував 28 вересня.

Щиро бажаємо Вам, дорогий Владико, міцності духовної та тілесної, натхнення та Всесильної Божої допомоги у Вашому архіпастирському подвизі, добрих та відданих Вам помічників і співробітників на ниві Христовій та благословенного довголіття в служінні Церкві Христовій та народу Божому.

Многая і блага я Вам літа, наш дорогий Архіпастир та Владико!

ПРОСИМО ВАШИХ ПОЖЕРТВ НА БУДІВНИЦТВО

ХРАМУ
СВЯТОГО АПОСТОЛА
АНДРІЯ ПЕРВОЗВАНОВОГО
МІСТА ПОЛТАВИ

Р/р 37331489000000000260067926
Код ЗКПО 22531703
МФО 331489
ПАТ «Полтава-банк»

Сердечно дякуємо всім
відомим і невідомим благодійникам!

Привітання з початком нового навчального року

✙ До початку нового навчального року Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип, Ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, прийняв вітання від духовних шкіл України. Владика Ректор від імені професорсько-викладацької корпорації, наставників і студентів Полтавської Місіонерської Духовної семінарії і від себе особисто дякує за привітання. Владика зичить викладачам духовних шкіл благодатних сил і натхненної праці для навчання, настанови і напоумлення майбутніх пастирів Святої Церкви Христової. А студентам бажає з усією відповідальністю і серйозністю поставитися до справи здобуття богословських знань, навичок проповідництва і місіонерства і стати воістину високоморальними служителями вітара Божого.

Неділя 13-та по П'ятидесятниці

✙ У неділю 13-ту по П'ятидесятниці, 6 вересня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип очолив Божественну літургію у Свято-Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави. Його Високопреосвященству співслужили прес-секретар Полтавської єпархії протоієрей

Миколай Довганич і клірики собору. За богослужінням були піднесені посилені молитви про припинення епідемії коронавірусу і про лікарів, які ведуть боротьбу за життя і здоров'я хворих.

Піснеспіви Божественної літургії виконав Архієрейський хор під керуванням протоієрея Олега Приходька.

Після запричасного вірша протоієрей Василь Цюлка звернувся до віруючих зі словом проповіді.

Відбулося засідання вченої ради Полтавської семінарії

✙ У Полтавській Місіонерській Духовній семінарії 24 серпня відбулося засідання вченої ради. З благословення Ректора семінарії Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, засідання очолив віцеканцлер Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін.

Засідання почалося з молитви, після чого Його Преосвященство привітав присутніх з Днем Незалежності України та початком навчального року, озвучив повідомлення про навчальний процес та розподіл посадових обов'язків. Декан богословсько-місіонерського факультету та

завідувачі іконописної школи та регентського відділення поінформували присутніх про стан готовності структурних підрозділів до нового навчального року і запропонували низку проектів розвитку їх діяльності. Члени ради мали міркування щодо організації навчального процесу в умовах пандемії COVID-19.

Владика Веніаміном запропонував на розгляд імена кандидатів на отримання іменної стипендії Предстоятеля Української Православної Церкви та стипендії імені святителя Димитрія Ростовського. Обрали кращих.

Члени ради міркували про проведення в жовтні семінарської богословської конференції, присвяченої 400-річчю відновлення ієрархії православної Київської Митрополії. Також було розглянуто інші питання порядку денного та прийнято відповідні рішення.

Єпархіальна хроніка

24 серпня, у свято Незалежності України, секретар Полтавської єпархії протоієрей Михаїл Волошук, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, взяв участь в урочистих заходах. Полтавці поклали квіти до пам'ятника Тарасу Шевченку, а потім урочистою ходою пройшли до пам'ятного знака «Загиблим українським козакам».

24 серпня, у 29-ту річницю Незалежності України, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, клірик Свято-Троїцької церкви селища Диканька протоієрей

Євген Полтавець узяв участь в урочистих заходах, проведених у районному центрі. Разом з представниками влади община храму на чолі з отцем Євгеном поклала квіти до пам'ятника Тарасу Шевченку.

24 серпня з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа та на запрошення Миколи Івановича Шаблія команда Полтавської єпархії з футболу взяла участь у відкритому футбольному турнірі, який проходив у селі Веприк Гадяцького району. Єпархіальна команда продемонструвала гідну та конкурентну гру. Після гри футболісти подякували суперникам за хороші емоції, а

вболівальникам — за теплий прийом і підтримку. Учасники висловили бажання частіше влаштовувати подібні заходи.

30 серпня у 12-ту неділю по П'ятидесятниці, після Божественної літургії у Свято-Троїцькому храмі селища Диканька, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, відбувся традиційний молебень для школярів, студентів, учителів та викладачів перед початком нового навчального року. Після спільної молитви клірик храму протоієрей Євген Полтавець звернувся зі словом проповіді, побажав досягти великих успіхів у навчанні та благословив усіх добре

попрацювати у новому навчальному році.

30 серпня, у неділю 12-ту після П'ятидесятниці, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у храмі на честь Різдва Христового міста Зіньків після Божественної літургії, як і щороку, був відслужений молебень перед початком навчального року для викладачів, студентів та учнів. Батьки школярів, учителі, студентська та учнівська молодь ретельно молилися за літургією, велика частина учнів причастилася Святих Таїн. Настоятель храму протоієрей Іоанн Бабич розповів повчальну проповідь з життя угодників Божих. Після

закінчення спільної молитви священник Димитрій Котелевець окропив учителів та учнів святою водою, а отець Іоанн благословив усіх і вручив кожному учневі молитовник для домашньої молитви. Священники побажали вчителям та учням вдалого навчального року та допомоги Божої у справі навчання.

30 серпня у Свято-Димитріївському храмі селища Ромодан Миргородського району відбувся традиційний молебень перед початком нового навчального року. Його відправили після літургії, за якою діти та їхні наставники змогли причаститися Святих Христових Таїн. Отець Володимир Молнар звершив

День пам'яті преподобного Іова, ігумена Почаївського

✙ У день пам'яті преподобного Іова Почаївського, 10 вересня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип очолив Божественну літургію у Велико-Будищанському Свято-Троїцькому жіночому монастирі, який відзначає в цей день своє храмове свято. Його Високопреосвященству співслужили секретар єпархії протоієрей Михаїл Волощук, пресекретар протоієрей Миколай Довганич, благочинний Дикансько-Шишацького округу протоієрей Богдан Брянчик, духівник обителі ігумен Афанасій (Бідний), клірики обителі та полтавське духовенство.

За богослужінням молилися настоятелька монастиря ігумена Нонна з сестрами обителі.

Піснеспіви Божественної літургії виконав Архієрейський хор під керуванням протодиякона Георгія Лінда.

На сугубій ектенії були піднесені молитовні прохання про позбавлення українського народу від епідемії коронавірусу.

Проповідував протоієрей Євген Полтавець.

З побажанням Божої допомоги в монастирських працях Владика звернувся до настоятельки монастиря ігумена Нонни і вручив їй ігуменський жезл.

Вступні іспити у Полтавській Місіонерській Духовній семінарії

✙ У Полтавській Місіонерській Духовній семінарії 24 серпня було розпочато вступну кампанію. Першими проходили випробування абітурієнти іконописної школи імені преподобного Порфирія Кавсокалівіта: протягом трьох годин вони мали виконати художню копію у кольорі фрагментів канонічних ікон із запропонованих фотокопій.

25 серпня після ранкових молитов у Трьохсвятительському храмі семінарії був звершений молебень перед початком усякої доброї справи. Цього дня вступники на богословсько-місіонерський факультет, регентське відділення та в іконописну школу імені преподобного Порфирія Кавсокалівіта стаціонарної форми навчання показали свої

знання з біблійної історії, основ православної віри, історії Церкви, а також екзамєнувалися на предмет знання основних молитов і вміння читати церковнослов'янською мовою, продемонстрували свої вокальні здібності, заспівавши фрагмент церковної або народної пісні.

З благословення Ректора семінарії Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, екзаменаційну комісію очолив віце-ректор семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін.

Після наради членів екзаменаційної комісії всіх абітурієнтів запросили до актові зали, де Владика Веніамін оголосив імена зарахованих до числа студентів Полтавської Місіонерської Духовної семінарії та привітав їх. Проректор з виховної роботи протоієрей Ростислав Денисюк провів з ними бесіду. На стаціонарну форму навчання зараховано 23 особи.

Вступні іспити на заочну форму навчання у семінарії

✙ У Полтавській Місіонерській Духовній семінарії 26 серпня пройшли вступні іспити на богословсько-місіонерський та місіонерсько-катехізаторський факультети, а також на регентське відділення заочної форми навчання.

З благословення Ректора Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, екзаменаційну комісію очолив віце-ректор семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін.

По закінченні вступного випробування Владика оголосив імена зарахованих до числа студентів і розповів про особливості заочного навчання в місіонерській семінарії. Після бесіди студенти 1-го курсу отримали навчальні програми та конспекти, для них розпочалася установча сесія.

На заочну форму навчання зараховано 27 осіб.

Єпархіальна хроніка

молитву на початок навчання і окропив святою водою учнів і вчителів.

1 вересня з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа та на запрошення директора Старосанжарської школи настоятель Свято-Успенського храму села Старі Санжари протоієрей Василій Антонь звершив подячний молебень перед початком навчального року. Після спільної молитви отець Василій звернувся до дітей зі словами привітання, побажав досягти великих успіхів у навчанні, благословив першокласників і всіх присутніх.

1 вересня студенти 1-го курсу богословсько-місі-

онерського факультету, іконописної школи і регентського відділення на чолі з класними керівниками Юрієм Петровичем Петролюком, Кирилом Сергійовичем Заровним і студентом-екскурсоводом Микитой Жильченком здійснили екскурсію містом Горишні Плавні. Вони відвідали місцеві пам'ятки, насамперед Свято-Миколаївське Архієрейське подвір'я, на території якого розташовані Свято-Миколаївський собор, храм Покрова Божої Матері, дзвіниця, класи недільної школи, бібліотека, баптистерій. Біля воріт Архієрейського подвір'я групу зустрів викладач семінарії, директор Духовно-просвітницького центру протоієрей Георгій Коваленко. Отець Георгій ознайомив студентів з історією

собору та розповів про напрямки роботи Духовно-просвітницького центру.

3 вересня, з благословення Ректора Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, старша медична сестра міської лікарні Горішніх Плавнів Любов Миколаївна Славна провела бесіду зі студентами Полтавської Місіонерської Духовної семінарії про коронавірус COVID-19: як поширюється, які симптоми і як уберегтися від захворювання.

4 вересня, з благословення Ректора Полтавської Місіонерської Духовної семінарії Високопреосвященнішого митрополита Полтавського

і Миргородського Филипа, відбулася зустріч духівника семінарії протоієрея Георгія Граба зі студентами духовної школи. Під час спілкування отець Георгій розповів студентам про те, як правильно підготувати себе до Святої Євхаристії, як боротися зі спокусами, особливо тими, які виникають перед молодими людьми. На завершення зустрічі студенти отримали відповіді на хвилюючі питання.

6 вересня, у неділю 13-ту по П'ятидесятниці, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, після Божественної літургії в стінах недільної школи Хрестовоздвиженського жіночого монастиря Полтави

клірик монастиря ієрей Євген Петренко відслужив молебень перед початком нового навчального року. Разом з вихованцями недільної школи молилася настоятелька монастиря ігумена Матридія. Після молебня отець Євген провів перше цього року заняття недільної школи.

Отже, після тривалої перерви, пов'язаної з епідемією коронавірусу і карантинном, недільна школа монастиря і недільний дитячий садок відновлюють свою роботу. Обитель запрошує батьків приводити дітей на заняття. Недільна школа формує у дітей християнський світогляд і допомагає правильно і повноцінно розвиватися в духовному аспекті.

Збори духовенства Полтави

✠ В управлінні Полтавської єпархії під головуванням Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа 15 вересня відбулися збори настоятелів, ключарів і кліриків храмів Полтави. Під час зустрічі обговорювали актуальні питання церковного життя. Збори почалися і закінчилися спільною молитвою.

Свято Успіння Пресвятої Богородиці

✠ У день свята Успіння Пресвятої Богородиці, 28 серпня, у храмі села Старі Санжари, на малій батьківщині святителя Мелетія, архієпископа Харківського, відбулося урочисте архієрейське богослужіння з нагоди престольного дня. Божественну літургію звершив віце-ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін. Його Преосвященству співслужили настоятель храму протоієрей Василій Антонь і викладач семінарії протодиякон Яків Прутян.

Після читання Євангелія Владика звернувся до віруючих зі словом проповіді.

За богослужінням були піднесені посилені молитви про мир в Україні, припинення епідемії коронавірусу та про лікарів, які ведуть боротьбу за життя і здоров'я хворих.

Після літургії відбувся хресний хід навколо храму. По його завершенні Преосвященний єпископ Веніамін звернувся зі словом настанови до пастви з нагоди свята і закликав на всіх Боже благословення. У свою чергу отець настоятель подякував Владиці за молитовну підтримку, а всім присутнім — за розділену радість свята.

Напередодні ввечері єпископ Веніамін очолив всенічне бдіння в Трьохсвятительському храмі семінарії.

Неділя 14-то по П'ятидесятниці

✠ У неділю 14-ту по П'ятидесятниці, 13 вересня. Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип очолив Божественну літургію у Свято-Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави.

Його Високопреосвященству співслужили пресекретар єпархії протоієрей Миколай Довганич і клірики кафедрального собору.

За богослужінням були піднесені посилені молитви про припинення епідемії коронавірусу і про лікарів, які ведуть боротьбу за життя і здоров'я хворих.

Піснеспіви Божественної літургії виконав Архієрейський хор під керівництвом протоієрея Олега Приходька.

Після запричасного вірша протоієрей Миколай Довганич звернувся до віруючих зі словом проповіді.

По закінченні богослужіння Архіпастир благословив усіх.

Єпархіальна хроніка

11 вересня, у день свята Усікновення чесної глави святого славного Пророка, Предтечі і Хрестителя Господнього Іоанна, у храмі Трьох Святителів Полтавської Місіонерської Духовної семінарії відбулися спільні для вихованців духовної школи сповідь та причастя Святих Христових Таїн.

Напередодні ввечері всенічне бдіння очолив віце-ректор семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін у співслужінні благочинного Горішньоплавнівського округу, духівника семінарії протоієрея Георгія Граба і викладачів у священному сані. Після полієлея архіпастир звернувся до віруючих зі словом проповіді і помазав усіх святим єлеєм.

У день свята Божественну літургію очолив духівник семінарії протоієрей Георгій

Граб. За традицією, тексти Святого Письма були прочитані церковнослов'янською і українською мовами. На сугубій екстєній молилися поіменно за студентів, які навчаються в семінарії, а також тих, хто навчався в минулому. На заупокійній екстєній молитовно згадали викладачів і студентів, які відійшли до Господа. За богослужінням були піднесені посилені молитви про мир в Україні, припинення епідемії коронавірусу і про лікарів, які ведуть боротьбу за життя і здоров'я хворих. На завершення богослужіння причасники Святих Таїн Христових піднесли подячні молитви Господу й отримали настанови отця духівника.

У рамках Всесвітнього проекту «My best friend», з благословення Високопреосвященнішого митрополита

Полтавського і Миргородського Филипа, в Полтавській єпархії триває проєкт «Лист добра». Він полягає в тому, що волонтери пишуть онкохворим дітям листи духовної підтримки і надії на Божу милість, розповідаючи добрі історії, притчі, загадки і цікаві моменти з власного життя.

Для Православної Церкви будь-яка дитина є її чадом. І якщо ми справжні християни, то повинні показувати свою любов саме через ближніх, які найбільше потребують нашої уваги і молитовної підтримки. Волонтери переконані, що такі добрі послання допоможуть хворим дітям хоча б на якийсь короткий термін забути про свою хворобу і бути впевненими, що за них хтось молиться і пам'ятає.

14 вересня, з благословення Ректора Полта-

вської Місіонерської Духовної семінарії Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, випускник семінарії 2014 року магістр богослов'я та психології Олександр Павлович Шевляков прочитав лекцію для студентів рідної йому духовної школи на тему «Інтернет-залежність та її вплив на людину». В ході лекції Олександр Шевляков обгрунтував поняття Інтернет-залежності і дав коротку характеристику її видів; вказав на симптоми, які її характеризують, і наслідки, що поступово породжують проблеми у відносинах з людьми в реальному житті.

17 вересня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, в селі Беленченківка Гадяцького округу було освя-

чено каплицю на честь ікони Божої Матері, іменованої «Всещариця» (по-грецьки «Пантанасса»). Чин освячення очолив благочинний Гадяцького округу протоієрей Ігор Цебенко у співслужінні духовенства благочиння. Після освячення каплиці був відслужений чин малого освячення води.

На екстєнії піднесли до Бога сугубі прохання про припинення епідемії коронавірусу і про лікарів, які ведуть боротьбу за життя і здоров'я хворих.

Після відпусту протоієрей Ігор звернувся до учасників богослужіння зі словами проповіді, закликавши віруючих берегти і передавати з покоління в покоління православну віру, унікальні і неповторні церковні традиції. Священик подякував присутнім за те, що вони піднесли свої молитви до Божої Матері про заступництво землі Полтавської.

День пам'яті
святого уродженця
полтавської землі
святителя Іоасафа
Белгородського

✙ У день пам'яті святого уродженця полтавської землі — настоятеля і першого архимандрита Спасо-Преображенського Мгарського монастиря, святителя Іоасафа, єпископа Белгородського, чудотворця, — 17 вересня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в храмі на честь святих мучениць Віри, Надії, Любові і матері їхньої Софії міста Полтави. Його Високо-

преосвященству співслужили секретар єпархії протоієрей Михайл Волощук, прес-секретар єпархії протоієрей Миколай Довганич, благочинний Полтавського градського округу протоієрей Іоанн Корнієнко, клірики храму і духовенство міста. За богослужінням були піднесені посилені молитви про припинення епідемії коронавірусу і про лікарів, які ведуть боротьбу за життя і здоров'я хворих. Піснеспіви Божественної літургії виконав Архієрейський хор під керівництвом протоієрея Георгія Лінда. Після запричасного вірша протоієрей Сергій Касьяненко звернувся до віруючих зі словом проповіді. По завершенні богослужіння Високопреосвященніший Владика привітав парафіян з днем пам'яті святителя Іоасафа і благословив усіх.

П'ять років від дня освячення
Свято-Воскресенського храму
в селі Хомутець

✙ У неділю 15-ту по П'ятидесятниці, день пам'яті Плеподобномученика Макарія Канівського, 20 вересня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію у Свято-Воскресенській церкві села Хомутець Миргородського благочиння, освяченій п'ять років тому. Його Високопреосвященству співслужили секретар єпархії протоієрей Михайл Волощук, прес-секретар єпархії протоієрей Миколай Довганич, благочинний Миргородського округу протоієрей Іоанн Созанський, настоятель Антоніє-Феодосіївського Потоцького чоловічого монастиря Кременчуцької єпархії архимандрит Василій (Антохін), настоятель храму ієрей Серафим Труш і полтавське духовенство. За богослужінням були піднесені посилені молитви про припинення епідемії коронавірусу і про лікарів, які ведуть боротьбу за життя і здоров'я хворих. Піснеспіви Божественної літургії виконав Архієрейський хор під керівництвом протоієрея Георгія Лінда. На малому вході за старання пастирське служіння настоятель храму ієрей Серафим Труш був нагороджений правом носіння палиці. Після запричасного вірша протоієрей Михайл Волощук звернувся до віруючих зі словом проповіді. За старанні труди на благо Святої Церкви благодійник храму Олександр Михайлович Костенко удостоєний вищої церковної нагороди — орден Святителя Миколая Чудотворця. Активні парафіяни були нагороджені Архієрейськими грамотами. По завершенні богослужіння Високопреосвященніший Владика привітав віруючих з п'ятиріччям з дня освячення церкви і на знак видимого Божого благословення передав у дар Смоленську ікону Божої Матері. Владика звернувся до вірних зі словом проповіді і благословив усіх, а наймолодшим прихожанам — вихованцям дитячої недільної школи — вручив солодкі подарунки та іконки Божої Матері для домашньої молитви.

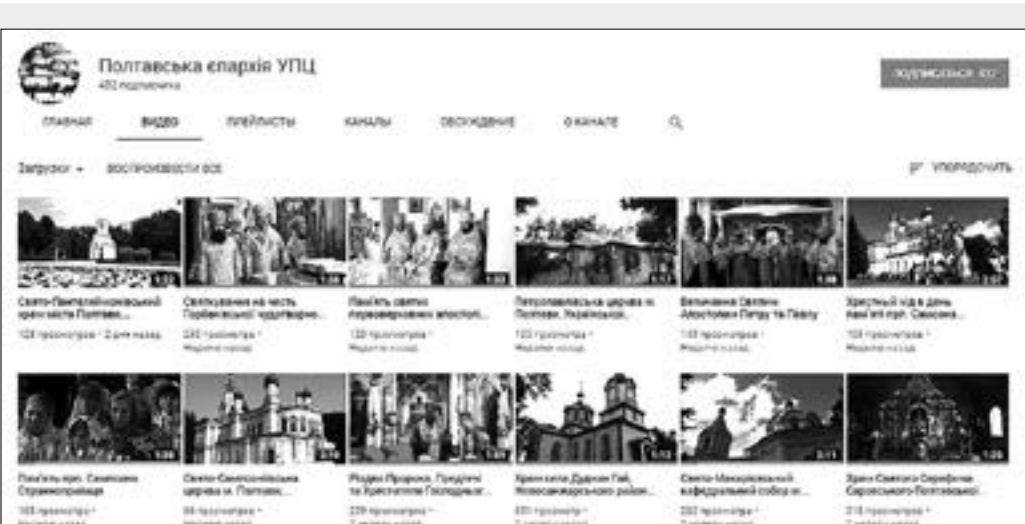

Зверніть увагу

Шановні читачі! Запрошуємо вас відвідати сторінки Полтавської єпархії у соцмережах

<https://www.facebook.com/pravpoltava/>

<https://www.youtube.com/channel/UCm1CfTBOvNDmEEECpEQqsOw/>

https://www.instagram.com/poltava_diocese/

Читайте і переглядайте відеосюжети, шукайте корисну для себе інформацію, радьте рідним і знайомим, підписуйтесь та робіть репости.

Архієрейський візит до села Черевки

✙ У неділю 15-ту по П'ятидесятниці, 20 вересня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип відвідав з робочим візитом Свято-Покровську церкву села Черевки Миргородського благочиння. Владику зустріли настоятель протоієрей Андрій Щербань та парафіяни храму. Віруючі розповіли про життя парафії і попросили архієрейське благословення.

Відразу по цьому митрополит Филип разом з полтавським духовенством відвідав живоносне джерело на околиці села, поблизу річки Хорол, з якого місцеві жителі та приїжджі набирають святу воду для домашнього вжитку і в яке занурюються.

Освячення Свято-Вознесенського храму в Котельві

✙ У день свята Різдва Пресвятої Богородиці, 21 вересня, митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив чин освячення нового Свято-Вознесенського храму в селищі Котельва й очолив у ньому Божественну літургію. Його Високопреосвященству співслужили секретар єпархії протоієрей Михайл Волощук, пресекретар єпархії протоієрей Миколай Довганич, благочинний Котелевського округу протоієрей Василій Довганич, настоятель храму протоієрей Миколай Ковальов, духовенство благочиння та міста Полтави.

За богослужінням були піднесені посилені молитви про припинення епідемії коронавірусу і про лікарів, які ведуть боротьбу за життя і здоров'я хворих.

Піснеспіви Божественної літургії виконав Архієрей-

ський хор під керівництвом протодіякона Георгія Лінда.

Після запричасного вірша протоієрей Миколай Довганич звернувся до віруючих зі словом проповіді.

На малому вході за старання пастирське служіння настоятель храму протоієрей Миколай Ковальов був нагороджений правом носіння хреста з прикрасами.

За старанні труди на благо Святої Церкви благодійники храму удостоєні вищих церковних нагород: Тетяна Михайлівна Корост — ордена Почаївської ікони Божої Матері, В'ячеслав Іванович Прийма — ордена великомученика Георгія Побідоносця, Наталія Миколаївна Прийма — ордена преподобної Анастасії Київської. Активні парафіяни були нагороджені Архієрейськими грамотами.

Після богослужіння Високопреосвященніший Владика привітав віруючих зі святом і на знак видимого Божого благословення передав у дар храму Казанську ікону Божої Матері.

77-та річниця вигнання нацистів з Полтави

✙ Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип 23 вересня взяв участь в урочистому покладанні квітів до Вічного вогню на Меморіалі Солдатської Слави з нагоди дня визволення Полтави від німецько-фашистських загарбників та Дня міста. У заході також взяли участь секретар Полтавської єпархії протоієрей Михайл Волощук, прес-секретар єпархії протоієрей Миколай Довганич, благочинний Полтавського районного округу протоієрей Олександр Антонюк, ключарі та настоятелі полтавських храмів.

У семінарії розпочався новий навчальний рік

✙ У День знань, 1 вересня, у Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбулися урочистості, присвячені початку нового навчального року. У Трьохсвятительському храмі був звершений молебень перед початком навчального року, який очолив віцекоректор семінарії Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін у співслужінні викладачів у священному сані. За богослужінням були піднесені молитви Господу Богу, небесним покровителям духовної школи святителям Василю Великому, Григорію Богослову та Іоанну Златоусту, рівноапостольному Миколаю Японському, преподобному Нестору літописцю, преподобному Порфирію Кавсокалівіту і Роману Солодкоспівцю. Владика з архіпастирським словом звернувся до семінаристів і благословив кожного.

Далі в актовій залі відбулося спільне засідання викладачів, обслуговуючого персоналу та сту-

дентів, на якому обговорювали поточні питання навчально-виховного процесу. Відкрив засідання віце-ректор єпископ Новосанжарський Веніамін. Владика привітав усіх з початком навчального року, вказав на особливості поведінки і навчання в духовній школі під час пандемії COVID-19 і закликав до виконання всіх рекомендованих заходів безпеки.

Потім, згідно з регламентом, слово надали духовнику протоієрею Георгію Грабу, проректору з виховної роботи протоієрею Ростиславу Денисюку, проректору з науково-дослідної роботи протоієрею Сергію Яблунівському, завідувачу іконописної школи С. І. Горбаню і завідувачці регентським відділенням черниці Софії (Калічиній).

Його Преосвященство вручив похвальні грамоти студентам за успіхи в навчанні і сумлінне несення послуху в минулому навчальному році.

Після цього відбулося засідання педагогічної ради та нарада чергових викладачів. Студенти зустрілися у своїх аудиторіях з класними керівниками.

Земной поклон всем женщинам войны

Сентябрь в Полтаве. Отсвечивают рыжиной кроны деревьев, утренняя прохлада бодрит, но не пугает, ведь днем еще приласкает солнышко. На душе в эти дни особенно покойно. Даже немножко грустно, но по-хорошему, без уныния. В унисон настроению и праздник — День освобождения Полтавы от немецко-фашистских захватчиков. Хороший праздник, радостный — предвестник Великой Победы, хотя и не без грусти от пережитого народом горя и потерь. Свидетелей тех событий уже немного: уходит военное поколение. В напоминание нам остаются документы, книги, фотографии...

Полтавчанка Людмила Кузьминична Сазонова, прихожанка Вознесенского храма, бережно хранит маленький пожелтевший «треугольник» с фронта — последнее письмо отца — и «похоронку». Война безжалостно разрушила мир ее семьи, тогда еще пятилетней девочки. Но всё же, признается, прошлое освещает жизнь лучом радости: Бог помогает даже среди боли видеть и ценить хорошее. А его было немало. Мы разговариваем под сенью храма. Тихий, мягкий голос слабенькой, в летах, и очень светлой женщины с глубоким взглядом переносит, вроде на крыльях, в те далекие времена.

Людмила Кузьминична Сазонова

— Я родом не из Полтавы, а из небольшой деревни Колубово Сусанинского района Костромской области, в которой было до двух десятков домов. В Полтаву из нашей семьи первым приехал в 1930-е годы мой дедушка по отцу Федор: здесь жили какие-то знакомые и, по-видимому, сообщили, что есть работа — а по профессии наши мужчины были точильщики. Потом дедушка позвал моего папу, вернувшегося с финской войны. Но вскоре после того как наша семья перебралась сюда, началась Великая Отечественная. Мне было пять лет, брату чуть больше года. Жили мы в доме в Пионерском переулке.

— Людмила Кузьминична, помни-те те первые дни войны?

— Папу призвали на второй день. Было принято решение, что мы с мамой уезжаем на родину. Папа пришел нас проводить. Так у меня в памяти и осталось: отец несет брата на руках, меня за руку ведет, а мама идет с сумками. И еще помню, как горела типография, которую подожгли наши, чтоб немцам не досталась: она стояла на том месте, где позже построили театр. Когда уже после войны мы бегали

Полтава в 1950–60-х годах

в библиотеку, то буквы от шрифтов находили. В деревне поселились в доме маминых родителей, в комнате ее брата, полковника, который тоже воевал. Знаете, такое было трудное время, голодное, но по прошествии многих лет помнится больше хорошее. Вот какие костромские леса большие, много ягод, грибов... Грибы нас спасали. Белые, подберезовики, подосиновики, лисички, рыжики — чего только не было! Конечно, садили картошку, капусту. Мы, дети, помогали взрослым. Картошку собирали для фронта. Старшенькие, как мой двоюродный брат, колоски собирали, и потом им выдали справки о том, что они выполняли такую работу. Мама трудилась в колхозе. Летом — на поле. Зимой шила кожухи на фронт для старшего офицерского состава: за два мешка картошки выменяла швейную машинку «Зингер», и ей дали задание, обеспечили материалом. Как же сложно их было шить! А вот что еще вспоминаю. Начинается Великий пост. В деревне одни женщины — все мужчины на фронте. Приходят к нам несколько соседок со своим рукоделием — прялками, пряжей. В избах лавки, они садятся и начинают прясть — и я с прялкой. Горит лучина. Женщины потихонечку ведут разговор, как будто кто-то спит. Или запоят. А ткали уже каждая у себя дома. Мы тоже ставили станок, назывался кросны. Луга у нас такие большие были. Снег выпадет, а сверху корка. Мы с братом на лыжах прядево расстилаем. Оно на снегу под солнцем лежит несколько дней, выбеливается — никакой химии.

— Вы так и не дождались отца с фронта?

— Нет. В конце октября 1944 года — в колхозах как раз подводили итоги работы — мама вернулась с собрания, и тут племянница приносит извещение о смерти отца. Боже, как же мама плакала! Мне по этому поводу вспоминается роман Алеся Савицкого «Полюнь — трава горькая»: послевоенное село, одни вдовы, присылают нового председателя-фронтовика, как он их жалеет!

«Бабы, дорогие мои бабы, да если бы я мог!..» Женщины несли беду войны в своих сердцах, на своих плечах не меньше мужчин...

— День Победы Вы встречали в деревне?

— Да, и очень хорошо его помню. Просто такое нельзя забыть. Все женщины вышли на улицу в таких красивых платках, нарядные! Они плакали, но это были слезы радости. Радовались все, и те, кто потерял близких. Ведь война закончилась!

— Почему вы вернулись в Полтаву и какой ее застали?

— Под одной крышей с дедушкой и бабушкой жили еще две младшие мамы сестры, ждали возвращения с фронта мамино брата с женой. Так что жить нам там было негде. Мама написала в Полтаву директору перчаточной фабрики Антону Андреевичу Крылову — до войны, когда только приехали в Полтаву, мы жили в одном с ним доме на улице Комсомольской. Он ответил: приезжайте. И в 1945 году мы вернулись. Пионерский переулок был почти весь разбит, наш дом под номером один тоже. Мы остановились у знакомых. А в четвертом доме в Пионерском жила знакомая родителей Наташа, мальчик у нее такой, как я возрастом. Они занимали малюсенькую комнатку в семь квадратных метров, ничего у них не было, только кровать и небольшой столик. Женщина умирала и оставила нам свое жилье. Сына ее забрали в интернат. До работы маме было близко: фабрика стояла на Луначарского. Поначалу мама недолго поработала на проходной, а затем перешла в цех, где с ластика начинался процесс вязки перчаток: она обслуживала шестнадцать машин. Запускала станки первая. Ей кричали: «Тетя Валя, давай!» Работала мама в две смены. Вторая заканчивалась в половине первого ночи. Вот идут с работы женщины, многие шли на Советскую улицу, а мама сворачивала в Пионерский. Вокруг руины, страшно. Но в начале переулочка ее всегда

встречала наша кошка Мурка, рябенькая была и с белой грудкой. Слышит мамин голос и отзывается — мяу! И ведет маму домой.

Мы, бывало, приходили с братом встречать маму после первой смены. А перед проходной большое дерево росло. Брат залезет на дерево и кричит мне: «Идет!» После смерти Антона Андреевича директором стала Лидия Гавриловна Безшапочная, участница войны, награждена медалями, статная, чем-то напоминала Раису Кириченко. Мама рассказывала: «Бывало, идешь по двору, она останавливает: “У тебя, наверное, денег уже нет, походи в бухгалтерию, пусть выпишут тебе в счет аванса”». Она всех вдов останавливала, жалела. Ну, выходит мама, а мы ж есть хотим. Что мы ели, трудно сказать. Мама что-то готовила из крупы и травы, называли мы это тошнотиками. Мама кричит: «Ешьте», — и плачет. А мы тоже плачем, потому что не можем это проглотить. Но ведь должны были что-то есть... Печечку в комнатке топили лузгой от семечек. Когда стали отстраивать Полтаву, мы бегали собирать щепочки. Рабочие всегда говорили: «Щепочки собирайте, а досточки не берите». Но если я находила небольшую досточку, то припрятывала там же, на месте, а вечером приду, глаза закрою (чтоб не наткнуться ни на что) и потихоньку продвигаюсь, возьму ту досточку и принесу ее домой. А есть-то всё равно хочется! И тут мы узнали, что на базаре принимают семена липы — по пять рублей за килограмм. Но сколько ж их надо на килограмм! Не меньше ведра. И вот мы на Октябрьской лезем на эти липы, ну, грамм двести нарвем — и бегом с братом на базар, да и еще такие, как мы, во дворе были. Дадут нам за семена рубль пятьдесят, а мороженое 11 копеек стоило: красное, фруктовое. Там воды больше, чем сиропа или сока. Но всё равно вкусное было. Теперешнее дорогое, может, хуже, того. Только мороженым не наешься. Идем в Корпусный за грушами: неподалеку от кинотеатра Котляревского росли две дикие груши — наши кормилицы.

Как-то мы гуляли по Октябрьской. Возле Комсомольского парка навстречу нам шел мужчина. В руках он нес целых три пачки мороженого! Мы впились в них глазами, мы были не в силах отвести взгляд. Чуть не доходя до нас, он вдруг выронил их, не стал поднимать и побежал. А мы коршунами кинулись к мороженому: нельзя же было дать ему пропасть! Спасли!..

Окончание на с.8–9

Земной поклон всем женщинам войны

Окончание. Начало на с. 7

За хлебом ходили в магазин на улице Ленина — чуть дальше нынешнего «Сбербанка». На том краю один этот только магазинчик и уцелел в войну. Очередь длинная, через дорогу. Да ведь транспорта не было, только лошади, потом уже пустили автобус ЛАЗ. Милиционер всегда стоял, наблюдал за порядком. Хлеб покупали по карточкам, отменили их в 1947 году. Когда наступал период колядок-шедривок, мы знали, в каком доме в какой квартире пирожки пекут и нас угостят, — заходили туда мальчишки.

— Самым большим желанием детства было желание покушать?

— Да, мы постоянно хотели есть. Но мы были дети. Каково же было родителям видеть своих детей голодными и не иметь возможности накормить! И самим быть голодными, к тому же еще работать. Вот мама отработала смену, приходит домой — ей и самой надо было что-то покушать, чтоб силы были, и приготовить. Самой вкусным лакомством были для нас кроличьи головки. Их мама покупала на базаре. Мясо на базаре тогда можно было купить, если было за что. Свинина стоила 1 рубль 87 копеек, говядина — 1 рубль 96 копеек за килограмм. А в первом «мясном» окошке резчики продавали субпродукты. Стоили они мелочь — и печень, и язык... Я не знаю, какая у мамы зарплата была, но покупать она могла только кроличьи головки и только на какой-нибудь праздник. Наварит их целый чугун. И что ж там есть? Щечки и язычок.

Вот уже отменили продуктовые карточки, стало повеселее. День Победы — мама говорит: «Пойду к тете Наташе, мы с ней позавтракаем», — она дружила с такой же вдовой, как и сама, у нее тоже была дочка. К нам мама не могла никого пригласить — разместиться было попросту негде. А мне понадобился ключ. Я забегаю и вижу: на столе стоит картошка в мундирах, соленый огурчик, квашеная капуста, хлеб — и всё. Знаете, в этом году на День Победы я пришла из церкви и точно так же накрыла стол.

— А в школах кормили учеников?

— Я ходила в 10-ю школу, брат ходил в 4-ю: раньше девочек и мальчиков учили раздельно. В школе тем, у кого отцы погибли, давали булочки, но потом за них надо было заплатить. Понимаете, они, булочки, смотрят на меня! Есть то я хочу, а платить нечем. В общем, набрала я этих булочек рублей на сто. И мне напоминают: пусть же мама заплатит. Мама мне говорит, что заплатит тогда, когда получит сто рублей. А в школе все опять стоят за булочками — и я стою. Говорю: «Мама получит и заплатит...» Больше с меня ничего не требовали, и мама так и не ходила платить.

Когда теперь вижу иногда на улице брошенный хлеб, становится очень больно. Думаю, не только мне — всем, кто когда-то недоел и знает цену кусочку хлеба.

— А что еще, кроме еды, радовало в послевоенные годы?

— Мы всё время играли. Иногда шалили. По Пионерскому переулку мимо нас водили пленных немцев на восстановление кинотеатра имени Котляревского. Обуты они были в какие-то ботинки на деревянной подошве. Такой стук стоял! Я сочинила стишок:

*Сидит Гитлер на заборе,
Плетет лапти языком,
Чтобы вишвая команда
Не ходила босиком.*

Кузьма Федорович и Валентина Ивановна Зонтиковы с дочерью Людмилой. 1936 год

И мы гурьбой дразнили проходивших немцев. Для нас они были враги, убившие наших отцов. О том, что они тоже люди, мы тогда не думали.

Часто классы рисовали, на скакалках прыгали, играли в сыщика-разбойника, ходили на стадион — а тогда в Полтаве работал стадион «Динамо». Забор вокруг него с острями. Идут мальчишки — и я с ними. Спрашивают на входе билеты. А откуда у нас билеты? Мальчишки — через забор, а я-то в сарафане — и на этом заборе повисла, хорошо, с внутренней стороны. Подошел милиционер, снял и отпустил — и я пошла на стадион.

Раньше какое бы ни было учреждение, везде была художественная самодеятельность. Каждое предприятие обязывали проводить какую-нибудь культурно-просветительскую деятельность. В банке на Октябрьской, что возле Петровского парка, художественные фильмы показывали по 5 копеек, мы бегали смотреть. Пожарники что-то проводили — мы туда бежали. И кругом была музыка. Сейчас вот люди идут по улице и у них на лицах ничего

нет. Идут с сумками, безликие, даже если звучит музыка.... А я тут же вспоминаю прошлое. Горе в каждой семье. Но соберутся люди, радуются, улыбаются... Потому что всё отстраивалось. Мы видели, что жизнь улучшается. Городская булочка стоила 6 копеек. В октябре она немножко дорожала. И молочко было по 24 копейки литр. Ждем марта. В марте молочко опять 20 копеек, а булочка 6, хлебушек 13. И это не чепуха. Люди оживали духом. Все пели песни. У кого патефон — он на окне будет стоять играть. Идешь по улице и слышишь музыку — тебе легко идти! Но песни какие были мелодичные, со смыслом.

Родовались тогда даже мелочам. Ведь жили очень скромно. Помню, на выпускной вечер в техникуме купили для всей группы 287 метров ситца. И все девчонки пошили платья, кто какое. Мне мама шила. А в замужестве я носила пальто с собачьим воротником, пошитое еще в школе.

— Людмила Кузьминична, а когда улучшили ваши жилищные условия?

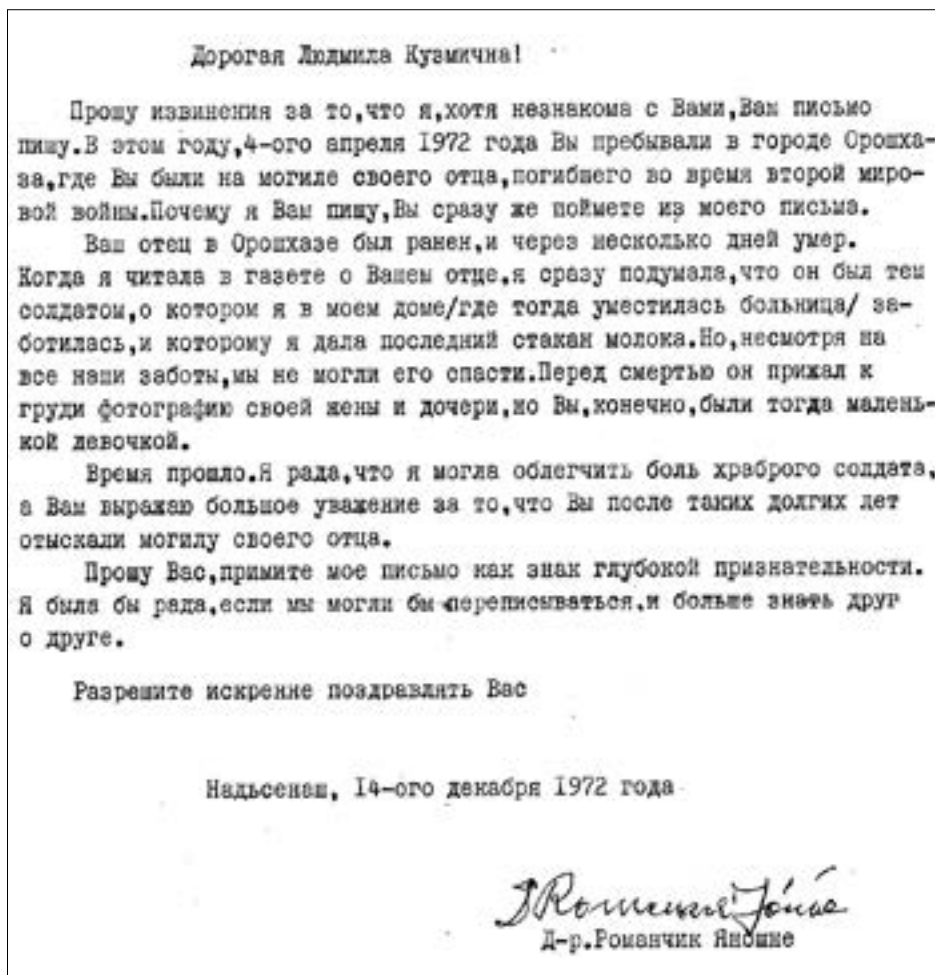
Дорогой Денек
Здравствуй мой дорогой сынчик аи мой
мой мой жена друг мой милый Валечка
и дети мои милые дочка дорогая
Молодочка и сыночек Мой дорогой Вова
от известного вам мума и отца Кузю
Мило я вам всем — всем живым

Последнее предсмертное письмо Кузьмы Зонтикова

— В той комнатке жить было троим уже невозможно! Нам с братом негде было уроки делать. Мама ходила в райисполком, просила, просила, уже надоело ходить и просить... И нам в конце концов дали квартиру на Пушкина, в том районе, где памятник Ляле Убийвовк. Одноэтажный домик на несколько семей. У каждой семьи две комнатки — одна с окном, другая без окна, темная. Стало немножко полегче. Дворик был у нас общий, сейчас таких и не осталось почти. Все удобства во дворе, водичка во дворе. Выходишь — и все тебя видят: ага, Марья Ивановна вышла, значит, жива-здоровая. А следующего улучшения дождалось лет через пятнадцать. Полтаву отстраивали, расстраивали, уже появился микрорайон «Алмазный». Начали с нашего двора женщины ходить в райисполком просить о квартирах: в один приемный день идет одна вдова, в другой день другая... Бесполезно. В 1967 году соседи написали письмо Брежневу, приложили фотографию разбитого подъезда, а я с сыном ехала в Ярославль и Кострому через Москву и там вбросила его на почте. Возвращаюсь, а мам говорит: «Что тут было! Пришли из райисполкома: мол, что ж вы жалуетесь? Могли же решить этот вопрос по месту». И нам чуть ли не сразу дали квартиры.

— Память о войне для Вас, без сомнения, — это и память об отце. Пытались разыскать о нём какие-нибудь сведения?

— Отец погиб в 36 лет. И вот мне 36, и я думаю: надо найти могилу отца. У нас же было извещение с указанием места, где он погиб, — случилось это в Венгрии. А у моего знакомого родственник служил в Венгрии, в городе Тёкель. И я делюсь: где-то там отец у меня погиб, так хочется отыскать могилку. «А ты, — говорит знакомый, — поезжай, не бойся, там много наших. Только дай из Киева телеграмму, что ты выезжаешь». Я написала в Подольск — в Центральный архив Министерства обороны. Оттуда подтвердили данные «похоронки», в Министерстве обороны выдали разрешение на выезд, и я получила заграничный паспорт. Вот я собираюсь. Работала я мастером на маслосырбазе. Коллектив был очень дружный. Мне один сотрудник, участник войны, говорит: «Поедешь — придется тебе там интервью давать». — «Какое интервью?» — «А вот посмотришь». Сын принес земельки, чтоб на могилу его дедушки высыпала. Еду. Телеграмму дала, как договаривались. В час ночи поезд прибывает на вокзал

Сообщение Людмиле Сазоновой из Венгрии об отце

Будапешта. Вокзал ажурний такой... Все выходят, садятся в автобусы (они из нашей воинской части пришли, как я позже узнала), а я остаюсь одна, жду, что меня встретят. Вышла с чемоданчиком на большую площадь. Будапешт весь залит огнями. Что делать? Возвращаюсь на вокзал, вижу надпись: «Русская комната». Стол стоит, стулья. Подхожу к дежурному офицеру, объясняю ситуацию. А он мне: «Что ж Вы раньше не подошли!» Переходим площадь, он заходит в железнодорожную комендатуру, договаривается: «Садитесь в машину, Вас отвезут».

Привезли меня в советскую Южную группу войск, поселили в гостинице, а на следующий день — это было 22 апреля, день рождения Ленина, — съехались со всех частей и округов командиры на торжественное собрание, и когда разъезжались, отвезли меня в Тёкель — это прямо под Будапештом. «Что ты телеграмму не дала?» — встречают меня знакомые. А когда вечером пили чай, приносят мою телеграмму: «Выезжаю из Киева». А я уже сижу в Венгрии.

Увидела, как жили там наши военнослужащие. В комнате железная кровать, диванчик, стол, шкаф и больше ничего. Общая кухня. Мужья приходят на обед. Жены как птички вылетают навстречу в коридор. Каждая фуражку снимает, щебечет. Все молодые. Приятно было смотреть.

На следующий день возвращаюсь в Будапешт, чтоб ехать в город Орошхаза, где похоронен папа. Замечаю, что меня сопровождает солдат. Он помог мне купить билет на поезд. Я благополучно сажусь, купе на четырех человек, места только сидячие — у них нет поездов дальнего следования. Две венгерские девушки с пуантами (наверное, балерины) обратили внимание на мою серебряную брошь ручной работы, а третий попутчик — оказалось, из нашего торгового представительства, — перевел. Разговорились. Он подсказал, что этим поездом я не доеду до нужного города, потому что через Тису ремонтируют мост и придется пересаживаться. Написал мне на листочке по-венгерски «Покажите, где горисполком и гостиница», а когда сошли с поезда, подвел к дежурному старичку на станции, чтоб тот помог в дальнейшем следовании. В Орошхазе с помощью записки объяснилась с пожилыми прохожими, мужчиной и женщиной, они меня отвели в дом для приезжих, расспросив, откуда я. Название Полтава им ничего не сказало, а когда назвала Киев — о, поняли! И тут я разрыдалась! От физической усталости, от морального напряжения в чужой стране. Женщина меня успокаивает, гладит по голове... Уже оканчивался рабочий день, но в горисполкоме, куда позвонил мужчина, меня подождали. Некоторые из встретивших меня сотрудников немного говорили по-русски. Выяснив, кто я такая, откуда и зачем приехала, меня машиной отвезли на кладбище. Оно состоит из двух частей — венгерского и нашего, советского, со звездочками на могилах. Я почти сразу нашла папину могилу, опустилась на колени и старалась не заплакать — тут, на глазах у людей, в чужой стране, не должно быть никаких слез. А на следующий день в городской газете на первой странице вышла статья «Встреча у могилы» с фотографией, на которой я у могилы на кладбище. Я и не заметила, что кто-то фотографировал.

Сколько я там была, каждое утро я покупала цветы и ходила на кладбище. Хожу между могилами, разговариваю с умершими, птицы поют... И каждый раз чувствовала на себе чей-то взгляд, даже вздох как-то услышала. Испугалась! А потом, в очередной раз, обернулась. Вижу: стоит женщина, которая

Людмила Сазонова с мамой на могиле отца

Людмила Сазонова с мамой Валентиной Ивановной Зонтиковой в исполкоме венгерского города Орошхаза

убирает на кладбище, оперлась на свой инвентарь и глядит на меня. И такой взгляд приветливый, мягкий, так мне стало от него тепло!

Для меня был неожиданным очень теплый прием в городе. Ежедневно меня куда-то везли, что-то показывали. Пригласили и на прием, устроенный по какому-то случаю в горкоме партии. Съехались руководители сельхозпредприятий (по-видимому, район этот был сельскохозяйственный). Прием был с выездом в лес, с застольем. На столе стояли курица, картошка, хлеб и водка венгерская. Как, думаю, это кушать? Подходит ко мне мужчина: «Здравствуйте! Я корреспондент газеты “Известия” Герасимов». С ним и второй газетчик. Меня сажают в центре стола. Корреспондент предупреждает: «Вы должны будете что-то сказать». Я смутилась: это я дома за столом или перед коллегами по работе могу что-то сказать, а здесь международный уровень! Ну кто я такая?! Но журналист подсказал: «Расскажите, как венгры помогли Вам сюда добраться». Главное, начните, а я продолжу». Ну точно, думаю, как мне Николай Лаврентьевич Семёнкин в Полтаве говорил: «Готовься!» В общем, что-то я сказала, продолжил представитель «Известий», потом говорили венгры... Курицу я так и не взяла.

— Людмила Кузьминична, как Вы думаете, почему всё-таки Ваш приезд так привлек внимание местных жителей?

— Оказалось, что я первая из Советского Союза приехала в Орошхазу на могилу погибшего тут воина.

— Это был единственный Ваш приезд в Венгрию?

— Я ездила еще несколько раз, последний в 1981 году, брала с собой и маму, и брата. Приезжала всегда на День Победы. Много лет переписывалась с новыми знакомыми. Но и это еще не всё. После первого путешествия я получила письмо от незнакомой женщины. Она писала, что прочитала обо мне и моем отце в газете и что, по-видимому, мой отец умер от ранения в ее доме. Перед смертью прижимал к груди фотографию жены и дочери.

Мама действительно высылала ему на фронт фото, где я на стульчике стояла. И вот на следующий раз мы стали искать эту женщину, Марию Яношне. Моя венгерская русскоязычная знакомая Ольга предположила, что знает ее: она из зажиточной семьи, замуж не выходила, а в войну брала к себе в дом раненых, выхаживала их — устроила что-то вроде домашнего госпиталя. Теперь эта женщина уже очень старенькая, живет в доме престарелых за городом. Мы, разумеется, отправились туда. Их дом престарелых — это наш хороший санаторий. Большой сад, большой дом. Нас ждали. Старенькие жильцы выстроились по одну и другую сторону в вестибюле и каждый меня трогает! Это после статьи в газете. Поднимаюсь на второй этаж и слышу: «Здравствуйте!» Отвечаю: «Здравствуйте». — «А я из Иркутска». И такие бывают встречи... Заходим в комнату к той женщине, которую искали. Я с ромашками. Она поднимается навстречу, обнимает. А потом начинает рассказывать, как собирали они раненых с поля боя каждый раз, когда отступали немцы. «А Вашему отцу я стакан молока подавала перед его смертью», — вспоминает.

Сохранилось последнее письмо отца. Как тепло он обращается к маме: «Моя жена и друг!» Это слово «друг» значило больше, чем «любимая». Во всех письмах папа только так называл маму. Он ее очень любил. Были и другие папины письма, но мама их сожгла. Дело в том, что папа дважды был в плену. Попал в плен на Воронежском фронте, бежал с товарищами, их поймали, раздетыми водили по снегу, они вторично бежали, в этот раз удачно. В письмах он это описывал. В Союзе в войну и после войны считали предателями тех, кто был в плену, ходили слухи, что и родственников могут преследовать. Мама испугалась. Она имела право так поступить, так как защищала свою семью, своих детей.

— Вы очень трепетно вспоминаете, очень уважительно подчеркиваете, насколько тяжел был удел женщин в то трагичное время.

— Я видела своими глазами, а с годами осознала, как трудно было моей

маме! Как трудно жилось всем вдовам! Слава Богу, что это понимала не я одна. Когда мы с мамой уезжали из Венгрии, до отправления поезда оставалось достаточно времени, и нам предложили приехать в Южную комендатуру: там нам дадут машину и покажут Будапешт. Мы согласились. Комендатура — обыкновенная комната в доме. Заходим, объясняем дежурному, кто мы. Приходит комендант — высокий, подтянутый, седой, в форме с лампасами. Подходит к маме, кланяется ей до земли и говорит: «Вас приветствует Будапешт». Я еле сдержала слезы. Это был поклон не только моей маме. Это поклон всем вдовам, всем женщинам, что так трудно работали в войну! Их простой жизненный подвиг люди не должны забывать. Как не должны забывать и подвиг воинов Великой Отечественной. В ходе той экскурсии по Будапешту мы поднимались на гору Геллерт, что возвышается над Дунаем: там стоял памятник Советскому солдату. Капитан, сопровождавший нас, обратил наше внимание: здесь, на вершине, ожесточенно оборонялись фашисты, наши — внизу как на ладони. Сколько их там полегло! Как много наших отцов мужественно пожертвовали собой ради нас и наших детей, ради будущих поколений! Я не понимаю людей, которые неуважительно смотрят на подвиг советского народа в той страшной войне.

— Людмила Кузьминична, а храмы православные в жизни Вашей семьи были? Кто-то ходил в церковь, молился?

— Я в советское время была членом партии, в храм не ходила. А мама покойная ходила. Когда она собиралась в церковь, принаряжалась, я не спрашивала: «Куда идешь?» А коллеги мои говорили: «Твоя мама как пасхальное яичко». Насколько знаю, чаще она ходила в Спасскую, иногда в Преображенский собор. Мама говорила о нём: «Как золото сияет!» Преображенским собором и я любовалась: мимо него сына водила в садик. Всегда там было много народа: базар, люди продали товар, зашли Богу поклонились, свечку поставили, помолились. Когда решили его снести, сначала солдаты что-то били-колотили, но ничего у них не получалось. Потом тягач здоровый приехал и били по стенам чем-то чугунным. В конце концов, взорвали его. Часа в 4 утра...

Со временем я тоже стала захаживать в Макариевский собор, но только вечером после работы свечку поставлю и выбегаю, чтоб никто не увидел. Потом я потеряла сына и очень долго мучилась. Меня спасла мама. Она вдруг как крикнет: «Хватит тебе реветь, не у одной тебя такое горе!» Я как вострепелась. А в 1992 году у нас на Половках возле старого Вознесенского храма вагончик поставили. И я как пришла в этот вагончик, так и осталась. Тут мы и кирпичи носили, и как могли помогали, а теперь вот и храм восстановлен, и колокольня построена. Как не радоваться? Да, по-человечески горько от потерь, грустно о былом. Сейчас я на базар практически не хожу. А раньше приду и становлюсь на то место, где собор был, перекрещусь. Вот вижу: стоит он! Так бывает: по храму потерянному грустишь, о человеке, которого не вернуть, грустишь, скорбишь. Но жизнь ведь продолжается. Ее надо ценить, за нее надо Бога благодарить. И всё, что дал Господь, надо ценить. Даже воспоминания о том, как восстанавливали страну, Полтаву из руин, потому что хорошего в жизни больше и память о нём не дает унывать.

Беседовала Людмила Самойлова

Закінчення. Початок у № 8

Можливо, пов'язує наш край з Афоном і ім'я сповідника Іоанна Руського. Мирянина, який став святим через свої прижиттєві страждання та вірність обраній вірі. Свій подвиг він звершував не на Святій Горі, але тут, у Свято-Пантелеймонівському монастирі, з 1881 року зберігається його десниця.

Отже, поки що за не підтвердженими даними, він народився на Полтавщині приблизно 1690 року. Десь у 1710–1712 роках був мобілізований до війська Петра I у кримський похід і потрапив до турецького полону. Його завезли в далеку Туреччину — в каппадокійське селище Ургюп — і запропонували на вибір відмову від Православ'я чи смерть, на що полонений відповів: «Моє тіло можна взяти у полон, але не душу». У знущаннях та гнобленні сповідник провів кілька років. З часом роботою власник Іоанна, оцінивши його лагідність, старанність у праці і стійкість у Православ'ї, не тільки визнав його право на власну віру, а й запропонував свободу. Утім Іоанн, вбачаючи волю Божу у полоні і рабстві, відмовився. Його життєвий шлях закінчився 27 травня 1730 року. Хазяїн-мусульманин з пошаною передав його тіло православним священикам. Ще за життя святого турки переконалися у його святості. Після смерті місце поховання Іоанна Руського стало місцем паломництва людей різного віросповідання, бо на могилі стали відбуватися чудеса. Згодом святі мощі знайшли нетлінними. Коштом Свято-Пантелеймонівського афонського монастиря у селищі було зведено православний храм, за що й віддано обителі даром десниці святого. А раку з мощами з Ургюпа громада села перевезла на острів Евбея, куди переселилася на початку XX століття.

Подвигом сповідництва прославився ще один виходець з Полтавщини, преподобномученик Пахомій Афонський. Його пам'ять святкують 7 травня і 21 травня в Соборах Афонських преподобних і преподобних руських святогорців і новомучеників, які після взяття Константинополя постраждали. Прокопій (так звали святого в миру) народився у козацькій родині. У дитинстві татари взяли його в полон і продали в рабство турку в місто Усаки в Анатолії. У рабстві, переносячи образи та приниження за віру, він прожив 17 років. Врешті господар полюбив його і навіть хотів видати за нього свою доньку, але Прокопій відмовився й отримав свободу. Тоді ж на нього зробили наклеп, що нібито під час хвороби він обіцяв стати мусульманином. Під виглядом торговця святий утік на Святу Афонську Гору до старця Йосифа і прийняв чернецтво з ім'ям Пахомій. З часом Пахомій переселився до Кавсокалівського скиту, де жив під керівництвом старця Акакія. Святий Пахомій прожив 18 років на Афоні, і весь цей час його турбувала думка, що він безтями справді міг обіцяти прийняти іслам. З благословення старця Акакія святий вирішив спокутувати свій імовірний мимовільний гріх. Він повернувся у Малу Азію, в Усаки, де відкрито називав себе християнином, його упізнали й ув'язнили. На суді святий відмовився прийняти іслам, і його страсти в день Вознесіння Господнього, 7 травня 1730 року. Мощі святого мученика покаяються на острові Патмос, в обителі святого апостола Іоанна Богослова. Як і Іоанн Руський, Пахомій Афонський дуже знаний серед православних Греції, навіть більше, ніж на Батьківщині.

Окрема сторінка зв'язків Полтавщини та чернечої республіки відкрилася не так давно. Стосується

Афон і Полтавщина

Пом'яник, знайдений на Афоні

Храм покинутого скиту «Чорний Вир»

Залишок іконостасу в храмі «Чорного Виру»

вона долі афонського скиту «Чорний Вир». Уперше про нього автор цієї публікації прочитав у листах ієросхимонаха Сергія (Весніна), які той писав на батьківщину з Афону з 1843 по 1853 роки. Вони видані епістолярно збіркою під назвою «Письма святогорца к друзьям своим о Святой горе Афонской». У десятому листі святогорець згадує про своє перебування у болгарському монастирі Зограф і розповідь проєстосів цього монастиря про

«Чорний Вир» — покинутий ще в 1830 році малоросійський скит, який залишався у постійному підпорядкуванні влади Малоросії. Зографські старці наполегливо радили допитливому гостю побувати в цьому скиту. Отець Сергій на власні очі переконався, в якому занедбаному стані перебував «Чорний Вир». Тільки два болгарських ченці сторожували його. Насельники Зографа мріяли про відродження скиту росіянами, бо власних сил на це їм не вистачало.

Ієросхимонах Сергій (Веснін)

Коли саме було встановлено зв'язки Зографського монастиря з Україною, достеменно невідомо, але від XVI століття існують документальні підтвердження цих стосунків. Щедрими добродійниками монастиря були українські гетьмани Іван Самойлович, Іван Мазепа, кошовий отаман Війська Запорозького Петро Калнишевський, полковник Василь Кочубей (хрещений батько преподобного Паїсія (Величковського)) та багато інших представників української козацької старшини, що зафіксовано в пам'ятниках монастиря Зограф. Щедрі пожертви прибували до болгарського монастиря ще й через те, що серед його насельників було чимало вихідців з України. Не дивно, що за підтримки багатих українських меценатів на землях Зографської обителі вже 1747 року було засновано окремий малоросійський скит. Чи був це перший український скит? Відповіді не маємо. Достеменно відомо тільки, що перші руські насельники з'явилися на Афоні в XI столітті і що наступний після «Чорного Виру» найбільш відомий скит — Іллінський — був заснований святим Паїсієм (Величковським) у 1757 році.

Афонський скит «Чорний Вир» збудував на пожертви запорозького козацтва нащадок відомого шляхетського козацько-старшинського роду Григорій Євстафійович Голубенко, пов'язаний родинними стосунками з двома гетьманами України — Самойловичем і Скоропадським. В. Л. Модзалевський зазначає, що Григорій Євстафійович Голубенко у 1699 році був студентом Київської Академії, потім значковим козаком Ніжинського полку. У травні 1724 року «посланий в Полтавський полк відповідно до указу Генеральної Військової канцелярії для понужденія полковника (Василь Кочубей? Григорій Буцький?) до швидкої висилки козаків в Терковський похід», у чернецтві Гурий на Афоні (1754).

Зі скитом «Чорний Вир» пов'язане ім'я церковного діяча, мандрівника і письменника Леонтія (Яценка-Зеленського). У миру — Лука Степанович, дати життя відомі приблизно: 18 жовтня 1729 або 1726 року — початок 1807 року. Народився він у містечку Мачухи (нині село під Полтавою) у бідній родині, ймовірно, козака Степана Яценка та Дарії Власівни Яновської. За сімейними переказами, прадід Зеленського-Яценка по материнській лінії був региментарем (командуючим) польського полку, що стояв в Україні. У відомостях Полтавського полку за 1734 рік згадується Яценко Степан, який здав на оплату полковим чиновникам 4 копійки.

В юнацькі роки Зеленський-Яценко мешкав з батьками у селі Пушкарівка (колишнє село Полтавського району, нині виключене з облікових даних), де почав вчитися грамоті в Яна Орловського. Через нестатки родини змушений був покинути навчання і зайнятися кравецьким ремеслом. У 19 років став

послушником Полтавського Хресто-воздвиженського монастиря і через три роки був висвячений у рясофор, далі — у мантийного монаха, 1759 року — в ієромонаха з ім'ям Леонтій. 1763 року вирушив у подорож до святих місць: на Афон, Синай, у Єрусалим.

Саме він, згадуючи про свої афонські подорожі, доніс до нас відомості про те, що насельники «Чорного Виру» (у минулому козаки) називали свій афонський скит «духовним Запоріжжям». Повертаючись назад, священнослужитель зупинився у Стамбулі, де був запрошений відправляти богослужіння при Руській посольській церкві. Тут був зведений у сан архимандрита, після чого у власних підписах ставив замість прізвища батька прізвище свого прадіда по материнській лінії — Зеленського. Завдяки знанням французької, італійської, грецької і турецької мов, спілкуванню з іноземними дипломатами, любові до читання Зеленський-Яценко був вельми обізнаним. Він читав в оригіналі Вольтера та сучасних йому італійських письменників, грецьку богословську літературу, перекладав з грецької. Зберігся примірник перекладеної ним книги «Максим Пелопонесец. Изобличение душевредных новостей Римскими папами введенных в церковь Западную...». Перевел Малороссіянин, Иерусалимский архимандрит Леонтий Зеленский. В Константинополе. 1800». Після нього залишилося багато записів полемічного характеру, в тому числі саморобний рукописний журнал «Пошта духів» (назву було скопійовано з однойменного сатиричного журналу, що видавав у Санкт-Петербурзі байкар І. Крилов), де висміюються деякі вади католицизму та протестантизму, а також вільнодумство Вольтера.

Архимандриту Леонтієві (Зеленському) належить також рукописний твір «Младший Григорович» (десять із тринадцяти зшитків — 1–9-й і 13-й — зберігалися на початку ХХ століття в архівах Санкт-Петербурга та Москви). Цей твір Зеленський-Яценко почав писати під впливом виданої 1778 року В. Рубаном книги подорожей до святих місць В. Григоровича-Барського (про це свідчить і назва твору). Автор описує різні сторони життя східних православних монастирів, звичаї та побут ченців. Є у творі чимало матеріалів автобіографічного характеру. Йдеться, зокрема, про перебування в Полтавському Хресто-воздвиженському монастирі, відвідинах Запорозької Січі, життя у Стамбулі. Подається також галерея портретів українських і російських світських та церковних сановників, козацької старшини і простих січовиків, гайдамаків, купців, міщан і селян. За стилем це оповіді досить освіченої й дотепної людини, з характерним українським гумором. Серед архіву Зеленського-Яценка є й твір тогочасною українською мовою про стару українську школу «Украинская сказка». Помер архимандрит Леонтій (Зеленський-Яценко) у Стамбулі.

Літературна спадщина Зеленського-Яценка, якщо вона не втрачена, може зберігатися в російських архівах. Частину записок Зеленського-Яценка видав Дмитро Яворницький під назвою «Две поездки в Запорожскую Сечь Яценка-Зеленского, монаха Полтавского монастыря в 1750–1751 гг.» (Єкатеринослав, 1915).

У 1767 році до Києво-Печерської Лаври був прийнятий насельник Зографського монастиря чернець Серапіон (Луговський), колишній козак Миргородського полку. Вірогідно, це один з ченців «Чорного Виру». Історія цього скиту заслуговує окремого дослідження.

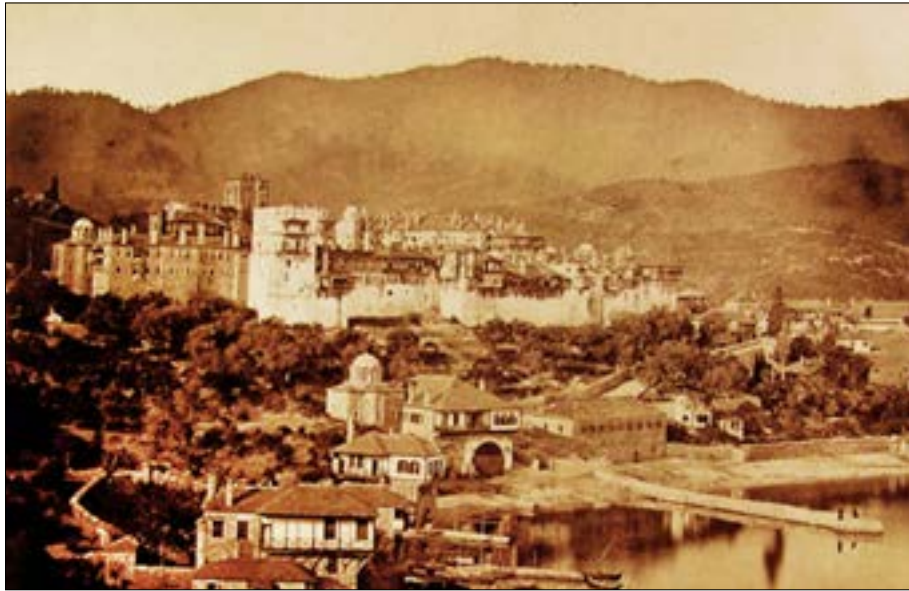
Два роки тому в рамках наукової експедиції Міжнародного інституту афонської спадщини з пошуку в архівах Афону документів про

Архієпископ Євгеній (Булгаріс)

Архієпископ Никифор (Феотокі)

Монастир Ватопед

духовно-історичні зв'язки з афонськими монастирями було виявлено старовинний рукопис XVII–XVIII століття з записами українських гетьманів та козацької старшини, які щедро жертвували на афонські монастирі. За словами директора Міжнародного інституту афонської спадщини Сергія Шумила, цей рукопис — унікальна пам'ятка, яка відкриває досі невідомі сторінки тісних зв'язків українських гетьманів і козацької старшини зі світовим центром православного чернецтва на Афоні.

Виявлений рукопис був започаткований 1639 року і являє собою пом'яник у вигляді книги чи синодика із записами знатних благодійників і жертводавців. Він починається з перерахування імен Великих князів Київських Володимира-Василя Великого, Ярослава-Георгія Мудрого, Всеволода-Гавриїла, Володимира Мономаха, Георгія-Юрія Долгорукого та інших. Далі йде перелік імен митрополитів Київських: Михаїла, Леонтія, Іоанна, Кирила, Феопемпта, Іларіона, Єфрема та інших. Друга частина Пом'яника цілкомовно складається з імен представників української козацької старшини. Починається вона з роду гетьмана Івана Самойловича, перерахування представників якого займає дві сторінки.

Далі серед жертводавців афонського монастиря згадуються і представники знатних родів української козацької старшини з Києва, Переяслава, Чернігова, Ніжина, Стародуба, Бахмача, Козельця, Конотопа, Гадяча, Прилук, Коропа, Ічні, Лубен, Миргорода, Полтави, Сум, Лебедина, Охтирки, Харкова, Ізюма та інших українських міст. Зокрема, тут записані знатні козацькі роди Івана Самойловича, Івана Мазепи, Данила Апостола, Леонтія та Павла Полуботків, Василя Борковського, Якова Лизогуба, Семена Палія, Івана Обидовського, Федора Топольницького, Івана Черниша, Василя Жураковського, Василя Кочубея, Івана Іскри, Михаїла Гамалія, Івана Гулака, Ігнатія Галагана, Михаїла Корсака, Симеона Савича, Михаїла Бороховича, Андрія Горлен-

ка (серед роду останнього згадується і святий Іоасаф Білгородський.), Сави Прокоповича, Василя Котляревського та багатьох інших.

Серед церковних діячів увагу привертають перераховані роди архієпископа Феодосія Чернігівського, митрополита Стефана (Яворського), єпископа Львівського Йосифа (Шумлянського), митрополита Білгородського Іустина (Базилевича), архимандритів Києво-Печерських Варлаама (Ясинського) та Мелетія (Сухевича), ігуменів Києво-Михайлівського Золотоверхого монастиря Феодосія (Софоновича) та Сільвестра (Головничка), ігумена Київського Пустинно-Микільського монастиря Іоасафа (Кроковського), ігумена Межигірського монастиря Феодосія (Васковського), ігумена Видубецького монастиря Варлаама (Страховського), архимандрита Чернігівського Єлеського монастиря Ісаакія (Вленкевича). Також згадуються тут ігумени та братія Мгарського Лубенського, Густинського Прилуцького та інших українських православних монастирів.

За словами Сергія Шумила, виявлений на Афоні пом'яник є унікальною пам'яткою та важливим джерелом біографій української козацької старшини та історії зв'язків українських гетьманів і козацтва з центром православного чернецтва на Афоні в XVII–XVIII столітті.

Ще два грецьких імені вписані в нашу історію.

Євгеній (Елевферій) Булгаріс (за деякими даними, Вулгаріс) народився 2 серпня 1716 року на острові Корфу в родині болгарських переселенців. Отримав непогану на той час освіту і 1739 року був висвячений у сан ієродиякона з ім'ям Євгеній. Близьке обдарований, він привернув до себе увагу громадян Яніни і їхнім коштом був посланий навчатися в Італію. Дипломованого отця Євгенія запросили в Яніну ректором училища. Згодом, звинувачений заздрісниками у вільнодумстві, Булгаріс переїхав у 1750 році до міста

Козань у Македонії, а звідти на запрошення Константинопольського патріарха — до Афону. У 1753–1757 роках викладав богослов'я у грецькій духовній академії, заснованій у Ватопедському монастирі. За блискучу викладацьку роботу завоював славу «нового Платона». До отця Євгенія кількістю учнів академії не перевищувала двадцять, а при ньому зросла до двохсот. За необгрунтованими звинуваченнями він був змушений покинути Афон і деякий час очолював патріаршу академію в Константинополі.

На початку 1760-х років отець Євгеній (Булгаріс) перебирається до Німеччини, де обіймає посаду професора Ляйпцігського університету. Врешті Фрідріх II порекомендував Булгаріса російській імператриці Катерині II, та запропонувала перекласти з французької на новогрецьку мову «Наказ Ея Императорского Величества Екатерины II учрежденной комиссии о составлении проекта нового уложения». Після завершення перекладу священнослужителю-богослову було запропоновано службу в Росії, де в 1771 році він отримав посаду придворного бібліотекаря. Того ж року з відкриттям Слов'яно-Херсонської єпархії Булгаріс з повеління Катерини II був висвячений у ієромонаха, а 1775 року Указом Святішого Синоду призначений єпископом Слов'янським і Херсонським з місцем перебування у Полтавському Хресто-воздвиженському монастирі.

За протекцією святителя Євгенія (Булгаріса) до Російської імперії переїхав ще один афоніт Никифор (Феотокіс). Він походив зі старовинної грецької родини Феотокі, родоначальником якої був Георгій Феотокі, який після взяття Константинополя турками переселився на острів Корфу. Батька звали Стефаном, матір — Анастасією. Освіту майбутній богослов отримав у приватній школі під керівництвом місцевого вчителя ієромонаха Ієремії (Кавадії). На п'ятнадцятому році життя був посвячений у звання церковного декламатора. Через півроку вирушив до Італії для продовження освіти — вступив до грецької гімназії в Патавії. Вивчав граматику, риторику, піїтику, логіку, філософію, богослов'я, математику і фізику. Потім вступив до Болонської академії, де завершив математичну, богословську та філософську освіту. У 1748 році з потужним запасом наукових знань повернувся на Батьківщину і присвятив себе служінню Церкві. Під керівництвом отця Євгенія (Булгаріса) продовжив релігійну освіту в Афоні, духовній академії на Афоні. Ставши відомим проповідником, у 1778 році на запрошення свого співвітчизника і наставника, на той час уже архієпископа Слов'янського та Херсонського Євгенія, Никифор прибув до Полтави і був призначений начальником над усіма училищами єпархії, в тому числі Полтавським духовним, у 1780 році реорганізованим у Слов'янську семінарію. У 1779 році, після відставки владики Євгенія (Булгаріса), Никифор (Феотокі) став архієпископом Слов'янським і Херсонським. При ньому в Хресто-воздвиженському монастирі у Полтаві була збудована дзвіниця. Наприкінці 1786 року архієпископ Никифор був переведений з Полтави в Астрахань. У 1792 році за станом здоров'я пішов з єпископської кафедри і став ігуменом Московського Данилова монастиря, де і спочив у Бозі 31 травня 1800 року.

З «Монахології Руських обителей на Афоні» автор цієї публікації з'ясував відомості щонайменше про 34 вихідців з Полтавщини, які були ченцями або послушниками в афонських монастирях і скитах.

В'ячеслав Скрибін

Встреча друзей в Полтаве

Недавно в жизни православной Полтавы состоялось интереснейшее событие: в гости к нашей «молодежке» приехали единомышленники из Киева, Житомира, Харькова. С радушием принимали полтавчане друзей, провели для них чудесные экскурсии по городу, показали храмы и другие достопримечательности. Елизавета Хохотва — одна из участников встречи, активная представительница киевской православной молодежи. На Полтавщине девушка уже бывала: она выпускница Молодежного летнего богословского института 2019 года, который был организован на базе Полтавской Миссионерской Духовной семинарии. Лиза пишет зарисовки, стихи для православных журналов Украины и хочет поделиться ими также с читателями «Ведомостей Полтавской епархии», потому что нашла в Полтаве много друзей.

Молитва о дожде

Вам никогда не казалось, что вы можете творить чудеса? Что стоит вам только подумать что-то, представить или сказать, как оно исполняется. В какой форме и в какое время исполняется — это уже другой вопрос. Тем не менее так бывает, и бывает достаточно часто. По крайней мере, у меня. Теперь страшно хотеть.

О чём обычно молятся люди? О том, что их беспокоит: учеба, работа, личная жизнь, здоровье близких и свое собственное. В детстве я очень расстраивалась, когда не получала желаемого. Мне казалось, что если я попросила что-то у Бога, то Он взмахом волшебной палочки исполнит просимое. Сейчас понимаю — слава Богу, что не сбылось. Что б со мной стало, если бы всё, о чём я молилась, сбывалось, — лучше не думать. Потому что в моей жизни стало происходить как в фразе «Бойтесь хотеть, ибо вы можете получить желаемое».

По моей жизни можно было бы снимать сериалы. Я еще тогда в школе училась, было мне лет пятнадцать. Половина моего класса с кем-то «встречалась», или, как принято было говорить, «мутила». На деле, это идеальное определение того, что происходило, но суть не в этом. Как

вы поняли, мне тоже хотелось. На самом деле хотелось просто не быть белой вороной, но я этого тогда не понимала. В общем, в одно воскресенье мы с семьей пошли в Покровский монастырь на службу. Я стояла в левом приделе Никольского собора, пыталась сосредоточиться, а мысли витали где-то за пределами храма. На устах было одно: «Господи, пошли мне хорошего парня».

На сугубой ектении заметила боковым зрением, что в придел вошел высокий черноволосый молодой человек в красной футболке. Акцент на футболке важен потому, что все остальные прихожане были одеты в более мягкие цвета, и мой взгляд зацепился на контрасте. Он стоял, смотрел на меня, я прям чувствовала этот взгляд, и меня это нервировало. Запели «Милость мира». Молодой человек подошел ко мне, встал рядом и громко шепнул: «У Вас такие красивые и добрые глаза! Как Вас зовут?» Сказать, что я была удивлена — это ничего не сказать. Это как молиться в поле о дожде, не взяв с собой зонтик. Грустно и смешно. Я попробовала отшутиться на тему «это Вы издали увидели, когда с закрытыми глазами стояла», но вышло неловко. Не помню, сказала ли я ему свое имя,

но он представился Валиком. Спросила, сколько ему лет, на что получила удививший меня ответ: «Зачем Вам это? Я же не жениться хочу, а так пообщаться». После этой фразы мне всё стало ясно, и от последующего предложения поболтать за чашечкой кофе я отказалась. Он развернулся и ушел, а я в полном шоке пошла к папе и остаток службы простояла рядом с ним. Мне было очень страшно, боялась, что он вернется и будет еще что-то мне говорить. Очень польстило внимание противоположного пола, но до меня дошло, что даже ради пафоса оно мне еще не надо, особенно в предлагаемой форме. Я просила, случай не замедлил представиться. Вопрос был только в том, готова ли я была к получению просимого. А готова я не была.

После того как меня разок шандархнуло, и даже не разок: когда я молилась, получала — и видела, что лучше бы этого в моей жизни не было, — напросился вывод, что «да будет воля Твоя» — самое логичное в этом нелогичном мире. Это не значит, что не нужно самому ничего делать, хотеть — ни в коем случае! Скорее, к своим хотениям и усилиям должно прилагаться еще что-то...

Елизавета Хохотва

С верой в Христа на земле я живу.
Радость ли, горе падет на главу,
Вздохом сердечным скажу не тая:
«Боже, да будет воля Твоя!»

Легче сказать, чем очистить дела,
Разве с годами я стала бела?
Каюсь, в уныние падаю я.
Боже, да будет воля Твоя!

В теплых мечтаниях время идет,
Плещется в бурном течении плот.
Страшно, когда исчезает земля.
Боже, да будет воля Твоя!

Почва уходит порой из-под ног,
Где-то успешен, а где-то — не смог.
Верую, Господи, Ты — мой маяк!
Боже! Да будет воля Твоя!

Свет загорается где ни попадя,
Звезды на сердце навевали грусть.
Ни перед кем не склонялась, Господи,
Но пред Тобою склонюсь.

Тополь шатается будто пьяница.
Планы рисую, лечу налегке.
Ветер подует — следа не останется
Замков на белом песке.

В поисках воли своей, не Вышнего,
Шишки набьет несмирненная плоть.
Гордость житейскую, слабости лишние
Мне помощи побороть.

Боже, Тобою ведь я не забытая,
Просто сама от Тебя отошла.
Дай мне вернуться в объятия раскрытые,
Былые забыв дела.

Клены колышет небес напутствие.
Я у Царя наибольший должник.
Милостью грешнице Божье присутствие
Дай ощутить на миг.

Я заварю покрепче каркаде.
Жаль, человек не плоский, а три дэ!
Из общего с рисунком только вот —
Обоих их со временем сотрет.

А как бы было здорово, кабы,
Во избежанье внутренней борьбы,
Стереть былые чувства и опять,
Как надо, под линейку начертать.

Нет! Верю я, растает прошлый лед!
Стирает память то, что боль несет.
Но в жизни после стершейся беды
От ластика останутся следы...

Любовь сложна порою и проста.
Мы были два отдельных существа,
Но вместе с тем, когда вдвоем сошлись,
Одно сознание полетело ввысь.

И разделяли люди как могли,
Попытки их развеяло в пыли.
Нам не нужны другие, мы с тобой
Вдвоем пойдем житейской чередой.

Так вот она какая, та любовь!
Скрепило чувство крепче всех оков,
Нам нитки были не нужны, игла.
Такая между нами связь была!

Архітект-художник Михайло Іванович Сімікін

Жорстокі 20-ті роки минулого століття породили антигуманне явище тотального знищення багатого культурного надбання України, вислідом якого стало критичне стоншення пласту пам'яток історико-архітектурної спадщини. У держави відбирали колективну пам'ять, адже через радикальну зміну природно складеного матеріального середовища українця змінювалися і сенси буття, традиції, накопичені попередніми поколіннями і передані у спадок нащадкам. Висаджували у повітря кам'яні храми, руйнували хати, спалювали давні дерев'яні козацькі церкви, перетворювали на макулатуру бібліотеки і живописні полотна з приватних колекцій. Цей перелік нескінченний, але незважаючи на хвилі нищівних суспільно-політичних катаклізмів ми і до сьогодні володіємо залишками неоціненного архітектурного скарбу, що від поглинання темрявою був убежений людьми, котрі не боялися ставати на захист унікальних витворів зодчих попередніх часів.

Одним із таких рятівників був Михайло Іванович Сімікін, полтавський архітект-художник, як його позиціонували у 1919 році у новоствореному органі — Комітеті охорони пам'яток старовини і мистецтва Полтавщини. На жаль, відомості про життя і творчість Михайла Івановича досить обмежені і потребують подальших історичних розвідок. Проте навіть те, що вже ми знаємо, свідчить про велику працю полтавця на користь збереження української архітектурної спадщини.

Він народився 30 вересня (13 жовтня за н. ст.) 1890 року. Професійну освіту здобував спочатку у Петроградському інституті цивільних інженерів імператора Миколая I, де навчався протягом 1914–1916 років, потім — на архітектурному факультеті Київського художнього інституту у 1922–1928 роках. Учителями студента Михайла Сімікіна були професор ІЦІ В. М. Пясецький, російський архітектор, цивільний інженер, мистецтвознавець і теоретик архітектури, професори КХІ, українські архітектори-художники В. М. Риков, будівельник, практик, і П. Ф. Альошин, автор низки унікальних архітектурних творів, знавець світової архітектурної спадщини. У проміжку між навчанням, за доби Української революції, М. Сімікін розпочав працювати у Полтаві в Комітеті охорони пам'яток старовини і мистецтва при відділі народної освіти, присвятивши цій справі 1918–1922 роки. Після студіювання архітектури у художньому інституті він пробував свої сили на Київській кінофабриці, проект будівлі якої, до речі, у 1925–1927 роках створював професор В. М. Риков за участі студентів-архітекторів старших курсів. Як архітектор-практик М. Сімікін відомий роботою в авторському колективі (П. Ф. Савич, М. В. Холостенко, О. М. Вербицький, В. А. Обремський) над проектом житлового будинку кооперативу «Науковий робітник» (1930–1931, м. Київ,

вул. Лютеранська, 21/12), вирішеного у стилі конструктивізму.

Подальша професійна діяльність сформованого спеціаліста, архітектора-художника Михайла Сімікіна повністю перемістилася на терени Полтави. У повоєнні роки він працював в управлінні головного архітектора міста Л. С. Вайнгорта та у Полтавському обласному виконавчому комітеті, опікуючись збереженням і охороною цінних історичних архітектурних творів.

Одним з першочергових завдань губернського Комітету охорони пам'яток старовини і мистецтва (Губкопміс), де працював Сімікін, була організація негайного порятунку цінних історико-мистецьких зібрань у поміщицьких маєтках. У 1919 році, в експедицію з обліку, охорони та збирання рухомих матеріалів, відрядили спеціальну виїзну комісію з трьох фахівців, до складу якої, разом з істориком А. Ф. Дучинським і природознавцем М. І. Гавриленком, належав Михайло Іванович. Обстеження тривало впродовж місяця, з 27 березня по 24 квітня. За цей час комісія встигла облікувати і вивезти з садиби Яготин (тепер м. Яготин Бориспільського району Київської області), що належала родинам Розумовських і Репніних-Волконських, книгозбірню князів Репніних, яка була передана до Центральної наукової бібліотеки, відкритої у Полтаві того ж 1919 року, а також колекцію малюнків і 74 теки архівних документів. Співробітники комісії встигли оглянути садибу родини Закревських у Березовій Рудці (зараз с. Березова Рудка Лубенського району Полтавської області) та маєток де Бальмена у Линовиці (нині селище Линовиця Прилуцького району Чернігівської області) і видати на мистецькі зібрання і бібліотеки охоронні грамоти.

На початок 1922 року молодий мистецтвознавець Михайло Іванович Сімікін розробив для Губкопмісу «Програму для самостійного збирання відомостей про пам'ятки дерев'яного церковного будівництва і предметів церковної старовини» для аматорів-пам'яткоохоронців, щоб залучити до справи збереження історико-культурної спадщини якнайширше коло краєзнавців. Він писав про важливість

збереження пам'яток на сторінках «Бюлетеню губерніального відділу народної освіти на Полтавщині», актуалізував проблему зникнення безцінних для української культури витворів дерев'яного зодчества, наголошував на неприпустимості перебудови і розібрання на будівельні матеріали старовинних церков. Зокрема, зазначав Сімікін, пам'яткоохоронці встигають лише зафіксувати факти руйнування цінних архітектурних зразків, натомість «попередити ті чи інші зміни в первісному вигляді пам'ятки, так само як і обслідування на місці перебудов і ремонтів з метою можливої чисто теоретичної реставрації її, збирання архівних і побутових матеріалів, предметів релігійного культу, досить необхідне в науковому відношенні, — можливо лише за наявності точних даних про сучасний стан пам'ятки». Залучення до пам'яткоохоронної діяльності широкого кола зацікавлених людей, на думку Михайла Сімікіна, дозволить консолидувати зусилля окремих фахівців і місцевих жителів, котрі у такий спосіб будуть залучені до спільної справи збереження культурного надбання краю. Варто підкреслити, що ті настанови аматорам-пам'яткоохоронцям, реєстраторам архітектурних пам'яток, які сформулював М. Сімікін, залишалися актуальними до недавнього часу (липень 2019), адже саме за цими критеріями здійснювався облік об'єктів культурної спадщини в Україні. Так, за «Програмою» Сімікіна, потрібно було зібрати наступні відомості: назву храму, його зв'язок з історичними подіями, місцевим побутом, фундаторами, прізвища архітекторів та художників, час спорудження та наступні перебудови, наводити детальний опис зовнішнього вигляду та внутрішнього оздоблення церкви, собору, каплиці чи дзвіниці, виявляти дзвони мистецької роботи та історичної значущості, старовинні ікони, іконостаси, кіоти, церковні книги, давні Євангелія, рукописи, оклади ікон, церковне начиння. Обов'язковим пунктом звіту було визначення технічного стану пам'ятки і негайне повідомлення Комітету про загрозу цілісності будівлі.

З 1938 року архітектор-художник Михайло Сімікін набуває досить вагомий вплив на пам'яткоохоронні процеси у масштабах УРСР — він став постійним автором першого професійного щомісячного ілюстрованого журналу Спілки архітекторів України «Архітектура Радянської України», що видавався за ухвалою першого з'їзду архітекторів республіки. З'явилися ґрунтовні праці дослідника: «Еволюція народного житла на Україні» (1938, № 4–5, с. 46–52), «Забудова і планування Полтави (історичний нарис)» (1939, № 1, с. 18–28), «Архітектурні пам'ятки Полтавської перемоги (до святкування 230-х роковин Полтавської перемоги)» (1939, № 7, с. 22–25), «Архітектурні пам'ятники, присвячені І. П. Котляревському (9.IX.1769 — 29.X.1838)» (1939, № 10, с. 34–35), «Архітектурні і мозаїчні роботи М. В. Ломоносова» (1940, № 4, с. 46–48), «Про реставрацію Брюлов-

ського монумента Петру I в Полтаві» (1940, № 7, с. 43), «Дискусія про житло колгоспника. З приводу “консервативних тенденцій у вивченні народного житла”» (1940, № 12, с. 35–39), «Про охорону пам'яток на Україні» (1940, № 12, с. 39–41), «Український ампір» (1940, № 3, с. 41–45), «Архітектурні пам'ятки Переяслава та його околиць» (1941, № 1, с. 40–42), «Охорона пам'яток архітектури в західних країнах і у нас» (1941, № 3, с. 35–36).

1939 року, до відзначення 230-ї річниці Полтавської битви, Михайло Сімікін разом з Л. С. Вайнгортом, тоді ще архітектором-початківцем Полтавського міського відділу комунального господарства, працювали над реставрацією пам'ятника на місці відпочинку Петра I у Полтаві, який на той час був «розібраний шкідниками» і підготовлений на переплавку. Їм вдалося відновити унікальний мистецький твір у первісному вигляді. Співпраця з Вайнгортом не завадила Сімікіну покритикувати першу у Полтаві проектну роботу Лева Семеновича, пропілеї до Корпусного парку. Він писав, що «колона Томона опинилась затиснутою з того самого боку, з якого найкраще було оглядати цей монумент», наголошував, що необізнаність молодого колеги може негативно позначитися на історичному міському середовищі. Варто віддати належне Вайнгорту, який соромився цього об'єкта і за першої нагоди, на початку 1960-х, зумів його демонтувати.

Повоєнна пам'яткоохоронна діяльність Михайла Сімікіна була тісно пов'язана з роботою головного архітектора Полтави Лева Семеновича Вайнгорта по відбудові міста зі збереженням історичної архітектури. Він брав активну участь у реставрації пам'яток, присвячених перемозі у Полтавській битві, формулював обґрунтування для відтворення цінних архітектурних об'єктів у первісному вигляді, рецензував проекти.

Закінчився життєвий шлях Михайла Івановича Сімікіна у Полтаві 17 липня 1975 року. Отже, у 2020 році відзначаємо 130 років від дня народження і 45 — по смерті полтавського архітекта-художника. Цінуємо і пам'ятаємо.

Оксана Белявська,
кандидат архітектури,
науковий співробітник
Полтавського краєзнавчого музею
імені Василя Кричевського

Для підготовки публікації використані матеріали джерел: дисертаційне дослідження авторки Особливості образностильового розвитку архітектури Полтави 1920–1962 років, 2012; Ханко В. Енциклопедія мистецтва Полтавщини. — П., 2015. — Т. II. — С. 242; Нестуля О. Охорона культурних пам'яток Полтавщини 1917 — поч. 20-х років // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: зб-к статей. — К., 2001. — вип. 12. — с. 170–184; Коваль О. Штрих до портрету епохи (А. Ф. Дучинський) // Архівний збірник: мат. наук. конф. — П., 1998. — С. 87–97; Трегубов В. Пам'ятник на місці відпочинку Петра I в Полтаві (історія створення та існування) // Вайнгортівські читання: мат. III наук. конф. — П., 2009. — С. 26–34; Ханко В. Словник митців Полтавщини. — П., 2002. — С. 174.

Духовно-просвітницькі курси в Полтаві

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Філіпа, обласне відділення Всеукраїнського православного педагогічного товариства проводить духовно-просвітницькі курси для педагогів, вихователів, керівників навчальних закладів та всіх, хто прагне долучити підростаюче покоління до вічних цінностей християнства. На курсах вивчаються Священне Писання, церковна історія, християнська культура, основи літургики.

Заняття відбуваються щочетверга о 18.00 в новому корпусі Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка (м. Полтава, вул. Остроградського, 2).

«Где ты, Адам?»

В сентябре нынешнего года в кинопрокат вышел совершенно особенный, непохожий ни на какие другие фильм «Где ты, Адам?» Кинолента погружает зрителя в жизнь одного из монастырей Святой Горы Афон. Уединенная монашеская жизнь, полная подлинных персонажей и «повседневных святых», прорывается на экран из-под спуда наших мирских приоритетов. Перед глазами зрителя предстает история о совершенно беспрецедентном образе жизни живой монашеской общины посреди XXI века. Сюжет фильма разворачивается в древнем монастыре Дохиар на западном побережье горы Афон, на полуострове Эгейского моря. Этот полуостров отдан в исключительное пользование монахам восточного христианства. Центральной фигурой фильма стал старец монастыря, игумен Григорий, чей многолетний опыт пастырства наградила его глубоким пониманием человеческой души и ее стремления вернуться к состоянию, свойственному человеческой природе Адама до грехопадения. Идея создания документального фильма возникла в декабре 2005 года, когда продюсер фильма протоиерей Александр Плискин, клирик Киевского Ионинского монастыря, познакомился с игуменом Афонского монастыря Дохиар герондой Григорием (Зумисом), ныне уже покойным. Отец Александр в течение десяти лет ежегодно проводил в монастыре Дохиар четверть года. Там он жил бок о бок с монахами, разделяя с ними и быт, и работу. Именно это подарило возможность показать жизнь одного из монастырей Святой Горы Афон изнутри, сохранив атмосферу и аутентичность. Фильм деликатно открывает завесу, которая обычно скрывает монашескую жизнь на Афоне, личные радости, надежды и слабости каждого монаха. Благодаря этому монахи предстают перед зрителем во всей их живой, теплой самобытности. Пригласив погрузиться в свою среду авторов ленты, а с ними и зрителей, монахи надеются напомнить каждому о его личном воскресении. В день премьеры фильма в Полтаве, которая состоялась 17 сентября в кинотеатре «Wizoria» (Колос), нам удалось пообщаться с отцом Александром Плиским.

— Отче, почему именно Дохиар? Ведь на Афоне двадцать монастырей. Может, потому что там подвизался геронда Григорий?

— Нет, мы изначально не ставили перед собой такой задачи, чтобы мир узнал о Дохиаре и геронде Григории. Могу совершенно искренне вам сказать, что такой цели у нас не было. Просто поделились тем, что сами видели, чему были свидетелями.

— Тогда расскажите, пожалуйста, как родилась идея создания фильма.

— Идея родилась из жизни. В Дохиарскую обитель нас привел Господь в 2005 году. Уже в следующем я приехал

туда на полгода. Не могу сказать, почему я, женатый человек, решил уехать в монастырь на продолжительное время. Никаких причин, чтобы оставить дом и супругу на полгода и отправиться на Афон созерцать жизнь монахов, у меня не было. Даже сейчас, заглядывая в глубины своей души, не могу объяснить, почему так произошло. Желание и у меня, и у моего друга иеродиакона Силуана появилось после первой встречи с герондой Григорием, когда он пригласил приехать к ним в обитель на продолжительный срок. Мы ничего не искали, у нас не было никаких скорбей и печалей: у него — в монастыре, у меня — в семье, но нас заинтересовал вопрос: а так ли на самом деле на Святой Горе прекрасно, как кажется паломнику? Хотелось увидеть монашескую жизнь изнутри. И мы отправились за тридевять земель, чтобы поближе познакомиться с братством обители Дохиар. С тех пор ездим туда часто. Вот уже пятнадцать лет я провожу в этом монастыре четверть каждого года. А намерение снять фильм возникло после нескольких лет общения с братией.

— Известно, что существует запрет на какие-либо видеосъемки на Святой Горе. Как же Вам удалось получить благословение?

— Замысел мы вынашивали десять лет — снимать начали весной 2015 года, потому что геронда Григорий, желая избежать славы, не соглашался на съемки. В конце концов он дал добро, но с условием: фильм будет не о нём, это должен быть некий исторический срез, запечатлевший атмосферу монастыря Дохиар нашего времени для будущих поколений.

Мой друг оператор Александр Запорошенко как раз искал материал для съемок на Афоне. Будучи знаком с некоторыми его операторскими работами и видя глубину кадра, присущую его операторской руке, я предложил ему снимать в Дохиаре и настоял на его режиссерском дебюте. И нужно сказать, что ни разу не пожалел о таком выборе, хотя многие меня отговаривали, мол, работать с режиссером и оператором-новичком — большой риск.

— Отче, расскажите, как проходили съемки. Было легко или приходилось сталкиваться с препятствиями?

— У нас не было ни людей, ни возможностей, ни бюджета. В путь мы отправились, можно сказать, отчаянно, шли вслепую — как два безумца, которые вдруг решили покорить Северный полюс. Съемочная группа состояла из нас двоих: я организовывал необходимые процессы, Александр их реализовывал. Но это был творческий тандем, все решения принимались нами совместно, так сказать, соборным разумом, а главное — с упованием на Бога и на молитвы наших родителей, духовных наставников и наших друзей.

И знаете, Господь начал вокруг нас собирать людей, которые так же, как и мы, решили альтруистки участвовать в создании фильма. Нам не были оплачены ни один съемочный день, ни одна минута монтажа, ни режиссерская, ни продюсерская работа, также не был оплачен труд многих людей, которые, видя, как мы отчаянно боремся за наш проект, помогли нам: кто молитвой, кто словом, кто своими талантами. Поэтому этот фильм — большая победа: наша и всех тех, кто в нас поверил. Даже больше. Это победа света над тьмой, добра — над злом и вместе с тем общечеловеческая победа, потому что этот фильм особенный.

Продюсер фильма протоиерей Александр Плискин

— Отпечаток налагал монастырский уклад жизни?

— Если вы приезжаете в монастырь не паломником, а хотите какое-то время пожить среди братства, то вы делаете всё то, что делают они, вы трудитесь вместе со всеми. Не потому что это нужно, а потому что стыдно не трудиться. И Александр Запорошенко просыпался вместе с ними, становился на молитву вместе с ними, шел на работу и на трапезу вместе с ними. Ему часто приходилось держать в руках не камеру, а тачку с бетоном. Однажды братия чистили огромные замороженные рыбины, килограмм по двадцать, с помощью специальных щеток — больших дощечек со вкрученными в них шурупами. Когда Александр пришел к ним с камерой, чтобы снять этот процесс, ему сказали: «Почистишь две рыбы, тогда будишь снимать». Он быстренько засучил рукава и принялся за работу. Были и неожиданные моменты, когда нужно было хватать камеру «на ходу». Снимал и на камеру GoPro. Со съемками связано немало забавных и даже смешных историй. Но когда в третью съемочную экспедицию Запорошенко приехал в Дохиар без камеры, чтобы просто пожить среди братии, монахи были поражены. Конечно, на протяжении этих дней он много раз видел красивые кадры, но они остались в глубине его души, на территории его сердца. Может, благодаря именно этому он и смог осуществить ту задачу, которая изначально ставилась перед ним продюсером фильма. А задача была простой на словах, но непростой в исполнении: нам нужно было быть очень честными и искренними перед этими открытыми, простыми, чистыми, как дети, людьми и ничего не выдумывать, не пытаться проявить какую-либо креативность.

Собственно говоря, операторская работа Александра Запорошенко, которую я видел прежде, до нашего фильма, мне нравилась как раз глубиной и тем, что в ней нет отличительной черты нынешнего мира, в котором каждый пытается выделиться, — это и называют теперь креативностью.

Поэтому мы решили в фильме промолчать. В итоге происходит удивительная вещь: герои фильма разговаривают с каждым зрителем персонально, и каждый зритель ищет в фильме себя.

— Какой основной посыл зрителю хотели передать авторы?

— После того как мы поняли, что ключом к фильму станет наше молчание, что мы не должны что-либо навязывать, но должны дать возможность зрителю самому встретиться с героями фильма, мы искали лишь язык — выразительные средства и приемы, думали о том, что показать. Ведь у нас было двести часов съемок в рамках десяти экспедиций, каждая продолжительностью от двух недель до двух месяцев. Мы отказались от обычного подхода

что-то донести до людей, мы не даем никакого посыла ни обществу, ни человеку персонально, потому что сюжет фильма разворачивается на территории сердца зрителя, и притом — очень индивидуально. Фильм на самом деле о каждом из нас, несмотря на то, что кто-то из нас монах, кто-то мирянин, — это не имеет никакого значения. Ведь главный персонаж фильма — это любовь. Та любовь, которую все пытаются найти, к которой все стремятся. Кому-то удастся постичь ее, кому-то — нет. Но именно она, любовь, движет этим миром и всё созидает. Она — квинтэссенция, альфа и омега фильма.

— Значит ли это, что фильм не имеет целевого сегмента, он — для всех?

— Именно так. Мы ушли от всякого морализаторства и тем самым постарались дать прочитать «между строк», что необходимо уважать свободу и личное пространство другого человека. Поэтому у фильма и нет целевой зрительской аудитории, он, как говорится, «без ворот», он для любого человека. Как, например, Священное Писание. Представляете, если бы апостолы писали Евангелие только для православных? Но они же написали его для всего человечества! Евангелие может открыть любой человек, невзирая на свои религиозные взгляды, политическую ориентацию, национальные предпочтения или профессиональную принадлежность. Такая задача стояла изначально и перед нами: наш фильм должен быть понятен и открыт любому.

— Отче, Вы непосредственно общались со старцем Григорием Дохиарским. Какое впечатление на Вас произвел геронда?

— Это невозможно передать словами. Очень часто он говорил: «Приезжайте ко мне как к своему дедушке!», «Приезжайте как к себе домой». Рядом с ним всегда было тепло и уютно. Вот именно так, вроде вы приехали в гости к родному дедушке, как будто вас пледом укутывает любимая бабушка. Конечно, этот дедушка и отругать, и пожуришь может, и крепко может, но тем не менее каждый год вы стремитесь к этой любви и достоинству. От геронды исходило глубокое внутреннее достоинство. И это то, что не могло не тронуть человеческое сердце.

Где он появлялся, там сразу же преобразалась жизнь: щебетали канарейки, резвились попугаи, сбегались коты, ластились собачки, оживлялись ослики, даже трава, казалось, становилась зеленее... Однажды братия в лесу подобрали маленького заблудившегося олененка. И что вы думаете? Чтобы ему не было скучно, геронда заказал с материка еще несколько оленят. Такой он был человек.

Я много встречал людей, которые умели радоваться жизни и людям. Но геронда Григорий в этом был совершенно особенным. Когда перед ним

появлявся человек, паломник или монах, — геронда сиял и умилялся, со стороны чудилось, будто он встретил что-то совершенно удивительное. Настолько он радовался всякому человеку.

— **Любовь геронды изливалась не только на людей, но и вообще на всё творение Божие...**

— Да, да! Но особенно на людей. Это не было чем-то внешним. Его любовь была очень естественной. Самое распространенное выражение паломников о монастыре Дохиар, которое приходится слышать: «На Афоне везде хорошо, но в Дохиаре как дома!» Геронда всегда стремился, чтобы каждый пришедший в Дохиар чувствовал себя как дома.

— **Отче, видели ли братия Дохиара уже законченный фильм?**

— Они — главные цензоры фильма. Мы условились изначально, что только с их разрешения фильм станет доступным для общества. Их подход нас изумил: они не просили что-либо вырезать, убирать... Благодаря этому фильм остался неприукрашенным, невыхоленным. Мы были настолько поражены, что сами начали спрашивать: «А вот такие-то моменты вас не смущают?» Оказалось, монахи очень глубоко разбираются в документалистике, они говорили: «Так ведь это же всё так и было! Не надо ничего убирать».

— **Что еще показалось вам трогательным в братстве Дохиара?**

— В среде дохиарской братии нас более всего дивило уважение к другому человеку. Ведь каждый со своим характером, своим мышлением, своими склонностями и тонкостями. Такому уважению учил геронда. Он часто повторял: «Да какая разница, какое у тебя мнение?» И действительно, нет никакой нужды выражать свое мнение относительно кого-то. Перед тем как выразить о ком-то свое мнение, подумай: нужно ли вообще это делать? Что от этого изменится? Ты имей мнение только о себе, а не о ком-то! Это можно назвать неосуждением. На самом деле это очень здорово, когда человек помнит слова Писания: «Внимай себе!» И уже в этом одном множество смыслов.

Фильм ведь не о монахах. Фильм о человеческом сердце и его глубине, о том, что человеческая жизнь — самая большая ценность на пространстве вселенной. Просто на экране мы это видим на примере монашеского братства. Каждый человек, который имеет мужество смотреть в глаза другому человеку и находит в себе силы без всякого апологетизма, самооправдания заглянуть в глубины своей души искренне и откровенно, способен почувствовать эту струну в фильме.

— **То есть зритель может увидеть в фильме самого себя?**

— Да, этот фильм о каждом, кто его смотрит. И даже опыт созерцания каждым самого себя совершенно личный. Он не похож на опыт человека, который сидит рядом с вами в кинозале на соседнем кресле. Этот опыт, если хотите, сродни богослужению в том смысле, что человеческие сердца собрались вместе для совместного переживания освящения.

— **Вы замечали, с каким настроением выходят люди из зала после сеанса?**

— Чаще всего мы наблюдали следующее: фильм закончился, музыка утихла, свет включился, а все сидят на своих местах, никто не выходит из зала. И после фильма никто не хочет разговаривать, люди хранят тишину. Даже друзья, выйдя из кинотеатра, идут по улице и некоторое время молчат.

— **Получается, что фильм заставляет погрузиться в себя и уйти в некоторое внутреннее безмолвие, что является необходимым условием для молитвы...**

— Современный человек решительно не видит окружающего его бытия. Человек мегаполиса лишен рассвета, заката, шума леса и реки, пения жаворонка в поле, тишины лугов, сверкающих росой, и вообще тишины... Ему, как никому другому, понять, что такое молитва, крайне сложно. Поэтому фильм призывает к тишине. Если после него хочется помолчать и найти себя на пространстве бытия, значит, душа человека что-то услышала, отозвалась.

— **Какой смысл вы вкладываете в название фильма «Где ты, Адам?»**

— «Где ты, Адам?» — это библейское выражение. Бог ищет Адама, который спрятался после грехопадения. Бог-то знает, где Адам, но спрашивает так, как спрашивает ребенка любящий папа в надежде, что ребенок выйдет к нему, доверится ему. Адам же вместо искреннего покаяния оправдывается и даже обвиняет Господа в том, что Он дал ему жену, которую искусил змий... Название фильму дал его режиссер и оператор Александр Запорощенко. В Дохиаре он увидел людей, которые не прячутся от Бога, напротив, приносят Ему себя на престол в жертву. В фильме есть прекрасные слова священника при постриге монаха: «Приими раба Твоего, который приносит себя в жертву живую». Эти странные люди монахи, которые ведут жизнь, не свойственную нам, мирским, приносят себя в жертву полностью — отказавшись от супружества, мирских радостей, даже от самореализации. Они жаждут одного — встретить Бога, обняться с Ним, посмотреть Ему в глаза, поговорить с Ним... При этом они умеют радоваться. И радуются счастьем других, как дети, больше, чем

мы. И грустят больше, чем мы, когда у кого-то скорбь. Они умирают, чтобы жить. Они умерли для мира, а жизнь чувствуют глубже, чем мы. Если бы мне пришлось стать одним из этих людей, то надо было бы поставить на кладбище крест как свидетельство того, что я умер. И когда б посещали мысли и желания реализоваться, стать известным, надо было бы идти на кладбище и смотреть дату своей смерти. Такая у меня была первая ассоциация после знакомства с монахами Дохиара. Кстати, именно общежительный монастырь, говорил геронда, — это место, где лучше всего спрятаться от мира, от славы. Даже человек, подвизающийся в пещере, отшельник, в конце концов станет известным. А как можно спрятаться в монастыре? Всё делать вовремя, нигде и ни в чём себя не выпячивать: ходить вовремя на трапезу, ходить вовремя на службу, никак не обращать на себя внимание. Монахи бегут от славы и ищут себя, ищут Бога, и Бог ищет их. Поэтому вопрос «Где ты, Адам?» перекликается со множеством вопросов человеческой жизни, человеческой истории. Адам живет в каждом из нас, и каждый ищет его в себе, а также ищет себя.

— **Отче, как долго Вы занимаетесь кинематографией?**

— Я не пытался ворваться в среду киноиндустрии. Более того, когда она ворвалась в мою жизнь, то не могу сказать, что я это воспринял спокойно, без страха. Поэтому это не та ситуация, когда мы пытались найти тему для фильма или как-либо самореализоваться, самоутвердиться. Этот фильм — часть нашей жизни. Пока что я продюсер одного фильма.

— **В таком случае почему именно в жанре кинематографа Вы решили рассказать историю Дохиара?**

— Вскоре после того как я познакомился с братией Дохиара, пожил среди них, у меня стали рождаться прозвища каждому монаху, их характеризующие. Как в Киево-Печерской Лавре были Арсений Трудолюбивый, Феодор Молчаливый... И возникла мысль показать каждого монаха, его портрет. Но книги писать я не умею. А кино — очень выразительное искусство.

— **А на дальнейшее есть ли творческие планы?**

— У нас с Александром Запорощенко есть надежда реализовать еще один подобный проект. Он тоже будет отражать ситуацию, мимо которой нельзя пройти. Фильм будет о людях и их поиске себя в пространстве бытия.

— **Божьей помощи Вам, отче, в задуманном.**

Беседовал игумен Афанасий (Бедный)

Освіта

Ювілей Ніжинської гімназії вищих наук

У вересні 2020 року минає 200 років з часу відкриття одного з найстаріших навчальних закладів України — Ніжинської класичної гімназії, що за статутом прирівнювалася до університету. Початок її заснуванню поклав князь І. А. Безбородко. А місцем спорудження закладу стала садиба Безбородків у Ніжині. Проектував будівлю італійський архітектор Луїс Руска на замовлення міністра внутрішніх справ імперії В. П. Кочубея. Корпус звели у вигляді букви «П». Два триповерхових крила з'єднав двоповерховий центральний об'єм з колонадою. Вартість будівництва становила понад один мільйон рублів.

У гімназії навчалися діти дворян і духовенства. Напрямок освіти визначався як гуманітарний. Навчання тривало шість років. У гімназії була домово Свято-Олександрівська церква. Меценати подбали про гарну бібліотеку для вихованців. На 1830 рік її фонд налічував 12374 книги.

У дореволюційний період Ніжинську гімназію декілька разів реорганізовували, переглядали її навчальний профіль. Наприклад, 1832 року її перетворили на фізико-математичний ліцей, у 1840 році — на юридичний, а 1875 року заклад отримав статус історико-філологічного інституту князя Безбородка.

У стінах ліцею у різні часи навчалося чимало вихідців з Полтавщини: поет Є. П. Гребінка, письменник О. С. Афанасьєв-Чужбинський, правознавець та педагог П. Г. Редкін, військовий П. О. Баранов та ін. Та всесвітню славу, без сумніву, приніс Ніжинській класичній гімназії її вихованець Микола Васильович Гоголь.

Гоголь навчався у закладі з 1821 по 1828 рік. За спогадами однокашників, мистецькі таланти у М. Гоголя виявилися ще в ранній юності. Друзі писали вірші, читали їх у своєму колі, прискіпливо критикували перші літературні спроби. Компанія видавала рукописні журнали. Причому юний Гоголь у цих часописах міг робити все: від віршів і прози до ілюстрацій.

Гімназисти дуже захоплювалися театром. Усі були в захваті від комічного обдарування Миколи Гоголя, навіть передірали йому акторську кар'єру. В пам'яті друзів залишився 1827 рік, коли було поставлено декілька п'єс, у яких Гоголь був і режисером, і артистом, і декоратором, і бутафором.

28 червня 1828 року М. В. Гоголь закінчив гімназію. На думку дослідників, час, проведений у закладі — одному з кращих на теренах Російської імперії, — збагатив майбутнього письменника сотнями образів і ситуацій, які ми впізнаємо у його геніальних творах.

У 1909 році на території Ніжинського інституту встановили бюст Миколи Гоголя. З 1939 року і донині заклад носить ім'я видатного письменника.

Людмила Нікітіна

С полтавськими зрителями

Продолжение. Начало в №8

25 ноября 1958 года по указанию партийных органов Полтавский облисполком принял решение ликвидировать Крестовоздвиженский монастырь.

— Самые светлые воспоминания моей юности связаны с Полтавской обителью, — так начала свой рассказ о монастыре монахиня Елисавета (Гусак). А предварила воспоминания стихотворением Ивана Бунина:

*И цветы, и шмели, и трава, и колосья,
И лазурь, и полуденный зной...
Срок настанет — Господь сына
блудного спросит:
«Был ли счастлив ты в жизни земной?»
И забуду я всё — вспомню только вот эти
Полевые пути меж колосьев и трав —
И от сладостных слез не успею
ответить,
К милосердным Коленам припав.*

Выше уже упоминалось о сложностях в семье, где выросла матушка. Очередная ссора утвердила девушку в решении переехать из родной Карловки в Полтаву. После долгих перипетий с пропиской поселилась по улице Рогозной на квартире у добрых людей. Устроилась работать в детском саду. Где монастырь, конечно, знала. Когда-то еще школьницей приезжала сюда с паломниками. Вспоминает, подошли тогда к собору: не знали, открыт ли?.. В храм доступа не было. (Собор восстановили к 1956 году, но богослужения в нём не совершались.) Однако приблизившись к святым стенам, паломницы в изумлении остановились: слышалось, будто кто-то поет в соборе, идет служба Божия.

...Живя в Полтаве, Екатерина любила ходить в монастырь. Сперва — на работу, а после — бегом на службу. Шла снизу по склону вверх. Входила через боковую калитку. По душе было, как матушки молитву читают, канон Ангелу Хранителю. Каждое слово, будто живое, отогревало и радовало. Иногда плакала: теперь ни от кого не нужно таиться. Верующих, правда, немного приходило. Ну да у каждого своя дорога к Богу.

Запомнилось несколько встреч и уроков. Однажды поднималась в гору. Навстречу старенький дедушка, нес что-то. Катя предложила: «Давайте помогу». В ответ — удивительные слова: «Где же это ангел взялся мне, старому, в помощь?» «Дедушкой» оказался бывший насельник Крестовоздвиженского (еще мужского) монастыря иеродиакон Феона (Яцура). В конце 50-х годов ему было уже под восемьдесят (родился в 1883-м, умер в 1964-м). Очевидцы рассказывали, что голос у отца Феоны был необыкновенно звучный («архангельский»). Но к моменту встречи с Екатериной батюшка уже не служил: в монастыре бывал как прихожанин и добрый опекун сестер. Он-то и познакомил девушку с послушницей Александрой — молодой, на редкость красивой и такой же, на редкость, смиренной. Вспоминаются матушки Хрисанфа, Марина, Антония, другие насельницы. Сохранились фотографии некоторых из них. Например, фото схимонахини Марии, подаренное Кате Гусак еще до закрытия монастыря.

Послушница Александра, по словам матушки Елисаветы, учила ее, малознающую, в чём-то суеверную, азам Православия. По-новому теперь воспринималось пение церковное, чтение Евангелия. «Вот даже такой урок. Я считала, — признается монахиня, — что, подходя к иконе в храме, нужно сделать три поклона, приложиться к святому образу и после снова трижды поклониться. Сестры подсказали, как нужно по правилам: два раза перекрестись, приложись и затем перекрестись в третий раз».

Операция «Ликвидация»

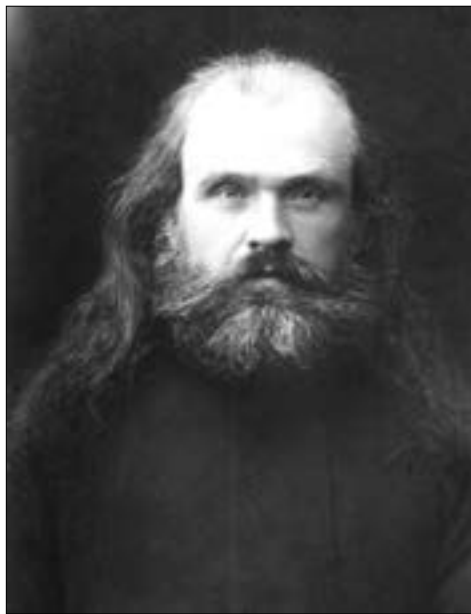
Вспоминая печальную дату из истории
Крестовоздвиженского монастыря...

В центре — епископ Полтавский и Кременчугский Алипий (Хотовицкий), игуменья Полтавского Крестовоздвиженского монастыря Иннокентия (Никитенко)

Екатерина Гусак

Иеродиакон Феона (Яцура)

Екатерина Гусак и инокиня Варвара (в прошлом послушница Александра) после закрытия Крестовоздвиженского монастыря

Между тем решение по монастырю на то время было принято окончательно. 30 июня 1960 года бюро Полтавского обкома партии утвердило необходимые мероприятия, сроки, назначило ответственных. Дата — 8 июля. «Первую скрипку» должен был играть отдел агитации и пропаганды. Именно эти «рычаги» и должны были пресечь «расползание религиозного дурмана». И тем самым создать необходимые условия для решения проблемы. Планировалось удалить монахинь из обители (к моменту закрытия их было более восьмидесяти), а монастырские здания передать «на баланс областного отдела соцобеспечения для организации дома престарелых женщин». Детально были расписаны обязанности ответственных учреждений: транспортных, правоохранительных, медицинских и даже... пожарной команды. Привлекались

коммунисты и «сознательная молодежь» — студенты-комсомольцы сельскохозяйственного института, паравозоремонтного завода. Соблюдение порядка обеспечивали милиция, дружинники... А затраты по осуществлению вышеизложенного возлагались на епархиальное управление. Не обошлось и без предостережений. В постановлении бюро подчеркивалась несомненная важность обеспечения порядка и организованности при закрытии монастыря, а также проведение соответствующих мероприятий «в полном соответствии с советским законодательством о религиозных культах». Что имелось в виду в последнем случае? Что действия руководства области могли соответствовать какому-то другому законодательству?..

Интересные нюансы всплывают в трактовке самого события. По одним

Послушница Александра

документам оно проходит как «закрытие», по другим как «ликвидация», по третьим — в формулировке управляющего епархией епископа Полтавского и Кременчугского Алипия (Хотовицкого) — возглавлял епархию в 1958–1960 годах — как «объединение с Лебединским (в селе Лебедин Шполянского района Черкасской области. — Авт.) Свято-Николаевским женским монастырем». Предпочтительнее, думается, вариант номер два. Именно ликвидацией называет проведенную спецоперацию уполномоченный совета по делам Русской Православной Церкви по Полтавской области товарищ Базавлук в своем — внимание! — «Донесении» Председателю Совета по делам Русской Православной Церкви Совета Министров СССР товарищу Куроедову и Уполномоченному Совета по делам Русской Православной Церкви при Совете Министров УССР товарищу Пинчуку.

Предполагалось вывезти сестер монастыря, церковную утварь, инвентарь, освободить помещения. Насельниц разделили на три группы. Монахинь переводили в Лебедин, послушницы должны были устроиться на работу или разехаться по домам. Пожилых матушек предполагалось устроить в местные дома престарелых. На переезды выделили денежные пособия, транспорт... А там как получится.

На момент закрытия в ведении обители находились: «Введенская церковь — 223,4 квадратного метра, Серафимовский корпус — 208,6 квадратного метра, жилой корпус под келиями — 107,9 квадратного метра, жилой барак под келиями — 389,6 квадратного метра, кухня-трапезная в подвальном помещении Серафимовского корпуса — 48 квадратных метров, летняя комната для приезжих — 16,5 квадратного метра, баня-прачечная — 18 квадратных метров, сарай — 132 квадратных метра...»

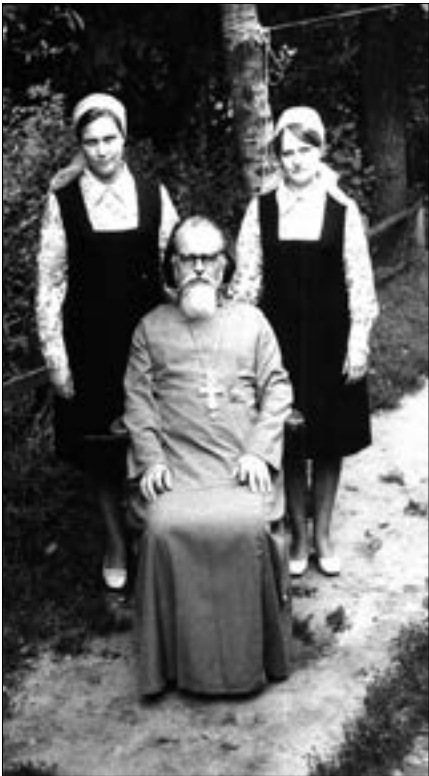
Новость о предстоящем закрытии, по словам матушки Елисаветы, в обители восприняли тяжело. Понимали, что уходят в «никуда», что многим не избежать страданий и потерь. Особенно жалели стареньких матушек: кто о них позаботится, кто присмотрит? Не факт, что возьмут в дом престарелых или родственники на попечение.

Насельниця Крестовоздвиженского монастиря схимонахиня Марія

И действительно, судя по итогам закрытия монастыря, в сведениях, приложенных к «Донесению», в графе «Устроено в дома престарелых» — прочерк.

— Накануне (7 июля. — Авт.) я в монастырь пришла пораньше, — делится монахиня Елисавета. — На то время сестры уже всё сами поскладывали. Ждали машины и автобусы. У калитки, через которую я обычно входила, в два ряда, человек по десять, стояли дружинники. Никого на территорию не впускали. Может, думали, народ бунтовать будет. Тут кто-то из матушек подбежал: «Осталась икона в трапезной — надо вынести!» Большой такой, примерно полметра на полметра, образ святителя Николая. Видимо, забыли о нём, когда укладывали другие иконы. Решили передать эту икону кому-нибудь из верующих. Сейчас всех

Екатерина Гусак и Александра Захарченко со своим духовным отцом протоиереем Владимиром Рыбальченко

подробностей не помню... Но кто возьмет икону у монахинь, чтобы вынести и вернуться назад?

Матушка Александра дала Кате один подрясник, кого-то из женщин одели в другой. И святой образ удалось спасти: прихожане монастыря взяли на хранение. Останься он в трапезной — неизвестно, чем бы всё закончилось: и надругаться могли, и попросту уничтожить икону.

Местом сбора был центральный вход. На переезд, по отчетам, выделили три автобуса и двадцать грузовых машин. Коммунисты и комсомольцы паровозоремонтного завода — числом двадцать — погрузили иконы, святую воду, убогий скарб насельниц. Тут же были сделаны отметки в паспортах всех отъезжающих. Без проводочек. «Перевозка монастыря» началась в три часа ночи. И, кажется,

часам к четырем-пяти всё затихло. Впрочем, не считая завершающего акта — снятия креста пожарной командой. Его отложили до утра 8 июля... С «мракобесовской деятельностью» Полтавского женского монастыря», наконец, было покончено. Неприятных неожиданностей в «Донесении» не отмечено. А приятные? Были приятные. Прочитируем соответствующий пункт полностью: «Монашествующие не ожидали, что им будет оказана помощь автомашинами, грузчиками, обеспечена охрана их имущества. Это их тронуло, и они открыто высказывали свою благодарность местным властям». Ну, конечно, в прежние времена могли расстрелять. А тут такая предупредительность.

После упразднения монастыря в его жилые помещения заселили Полтавскую областную школу-интернат для умственно отсталых детей. Помимо нее зданиями пользовались полтавская «Медтехника», мастерская по ремонту автомашин, складское хозяйство и другие организации. С охранным статусом собора и колокольни никто особо не считался. Надлежащий уход за ними не был обеспечен. Более того. Колокольню после ремонта, проведенного на средства Полтавской областной и городской организаций Украинского общества охраны памятников истории и культуры, после покрытия купола золотом (а это стоило немалых денег), подожгли воспитанные в атеистическом духе подростки: выгорели все деревянные конструкции доверху.

На своем веку сестры Полтавской обители пережили немало лишений. Кто-то прошел тюрьмы и концлагеря, кто-то участвовал в боях Великой Отечественной, теряли близких, голодали. Человеческому сердцу как отгородиться от всего этого? Но выйти из монастыря не по доброй воле, лишиться благодатного приюта — боль особая.

Людмила Никитина
Окончание следует

Вітаємо

П'ятдесят років у невтомній праці

Настоятель церкви Успіння Пресвятої Богородиці села Лютенька Гадяцького району протоієрей Васи́лій Лило 4 жовтня святкуватиме свій 50-річний ювілей.

Дорогий наш батюшка, отець Василій! Прийміть найщиріші вітання з нагоди Вашого дня народження. Ці п'ятдесят років Ви прожили в невтомній праці, з повною самовіддачею, великими здобутками. Хай Бог дає Вам, отче, здоров'я на многая літа, мудрості, терпіння, благословення у всіх справах, нелегких трудах, благих починах.

Ми Вас любимо, цінуємо. І дякуємо Богу, що з Його волі Ви з'явилися в нашому житті, в долях тих людей, спасінням яких опікується тепер Ваше серце.

Ми щиро і від душі вдячні за мудрі поради, за щире участь, за чутливість і чуйність, за зворушливу увагу до всіх наших проблем і справ, за Ваші молитви, а головне — за любов, якою Ви так щедро наділяєте кожного з нас.

Нехай милостивий Господь, Який рясно посилає Своїм вірним чадам різноманітні дари, і надалі укріплює Вас на нелегкій дорозі пастирського служіння.

Прихожани церкви
Успіння Пресвятої Богородиці
села Лютенька Гадяцького району

Зверніть увагу

Православні магазини, що знаходилися в ТРЦ «Київ» та в районі Центрального ринку, змінили місцеперебування. Запрошуємо завітати до православного магазину за новою адресою:
вул. Європейська, 66
(колишнє приміщення магазину «Океан» поблизу Свято-Пантелеймонівського храму).

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

ф. П - 1

АБОНЕМЕНТ
на газету

01125

Відомості Полтавської єпархії	Кількість комплектів	1
-------------------------------	----------------------	---

на 2020 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди

поштовий індекс

адреса

Кому

ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ
на газету

01125

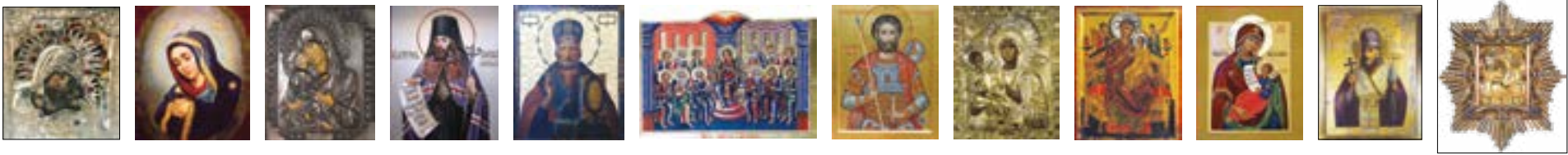
Відомості Полтавської єпархії	Кількість комплектів	1
Вартість передплати		
переадресування		

на 2020 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс			місто, село		
			область		
код вулиці			район		
буд.	корп.	кв.	вулиця		

До святинь храмів Полтави

Макаріївський кафедральний собор
вул. Лялі Убийвовк, 2-а, тел. +38 (0532) 59-25-76
Горбанівська ікона Божої Матері
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Ікона прмч. Макарія з часточкою мощей
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у четвер о 17.00)

Хрестовоздвиженський монастир
вул. Паїсія Величковського, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68
Мощі свт. Афанасія (Вольховського) і свт. Іларіона (Юшенова)
(молебень з читанням акафіста у суботу о 7.00)
Ікона Божої Матері «Оуповідіє вєсєх концїєх зємлі»
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 16.00)

Спаський храм
вул. Соборна, 10, тел. +38 (05322) 2-86-29
Ікона Божої Матері «Троїщинця»
(молебень з акафістом у неділю о 16.00)

Храм мученика Іоанна Воїна
вул. Маршала Бірюзова, 64-б, тел. +38 (0532) 65-30-07
Ікона мч. Іоанна Воїна з часточкою мощей
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Ікона Божої Матері «Вєщєрїця»
(читання акафіста у вівторок о 17.00)
Ікона Божої Матері «Оутолі моѧ пєчїли»
(читання акафіста в четвер о 17.00)

Андріївський храм
вул. Сінна, 3-а, тел. +38 (0532) 56-93-49
Ікона мц. Наталії з часточкою мощей
(читання акафіста мчч. Адріану і Наталії за вечірнім богослужінням у неділю о 18.00)
Ікона Богородиці «Вєщєрїця»
(читання акафіста у четвер о 18.00)
Ікона свт. Іоанна Шанхайського з часточкою мощей
(читання акафіста у понеділок о 18.00)

Свято-Троїцький храм
вул. Паїсія Величковського, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68
Ікона «Сошїєтїє Свєтїгѧ Дѧхѧ»
(молебень Святому Духу в среду о 12.00)
Ікона свт. Миколая Чудотворця з часточкою мощей
(молебень свт. Миколая в четвер о 12.00)

Пантелеймонівський храм
вул. Європейська, 64, тел. +38 (0532) 53-21-58
Ікона вмч. Пантелеймона з часточкою мощей
(читання акафіста вмч. Пантелеймону у вівторок о 10.00)
Ікона свт. Миколая Чудотворця
(читання акафіста в четвер о 10.00)

Храм святих мучениць Віри, Надії, Любові і матері їхньої Софії
проспект Першотравневий, 23, тел. +38 (0532) 2-16-59
Ковчег з часточкою мощей свт. Іоасафа Белгородського
(читання акафіста в суботу о 9.30)
Почаївська ікона Божої Матері
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Вознесенський храм
вул. Зоряна, 2, тел. +38 (0532) 66-16-23
Ікона Божої Матері «Владї мїрскаѧ Пѣшкарївскаѧ»
(читання акафіста у неділю о 17.00)

Серафимівський храм
вул. Героїв Сталінграда, 1-б, тел. +38 (0532) 58-34-96
Ковчег з часточкою мощей прп. Серафима Саровського
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Ікона Богородиці «Пєспїємѧ Чїша»
(читання акафіста в середу о 9.30)
Ікона Богородиці «Вїз рѡдѧх Помѡщница»
(читання акафіста в п'ятницю о 9.30)

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

Зворотній бік форми СП-1

(Абонемент)

На абонементі повинен бути проставлений відтиск касового апарата. При оформленні передплати (переадресування) без касового апарата на абонементі проставляється відтиск календарного штемпеля відділення зв'язку. У цьому разі передплатнику видається абонемент з квитанцією про оплату вартості передплати (переадресування).

(Доставна картка-доручення)

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюджувачу

сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплаченого видання на

умовах і в строки, визначені Розповсюджувачем.

Оголошення

Шановні читачі!

Газета «Відомості Полтавської єпархії» з року в рік веде літопис церковного життя єпархії, знайомить віруючих з цікавими подіями і людьми, розповідає про святих землі Полтавської і маловідомих святих, висвітлює питання основ віри, православної педагогіки, православного мистецтва тощо. Щоб і надалі наш часопис мав можливість нести до своїх читачів друковане слово, просимо підтримати його — оформити поштову передплату на наступний рік для себе, своїх рідних і близьких людей. Бланк передплати надруковано на с. 17–18, його можна отримати також у відділеннях поштового зв'язку.

Редакція
«Відомостей Полтавської єпархії»

На допомогу вчителю недільної школи

Програма недільної школи для дітей 4–5 років

Уроки для таких дітей не проводяться, оскільки вони не готові витримати психофізичне навантаження, яке буде формуватися в загальноосвітній школі. Основні форми роботи: виховні бесіди (разом з батьками) та уроки творчості. Також можлива участь у підготовці до свят та гуртковій діяльності.

Програма недільної школи для дітей 6–8 років

1-й рік навчання (32 учбові години по 30 хвилин):

- «Вступ до Закону Божого» (12 годин);
- «Початкові знання про богослужіння та устрій православного храму» (8 годин);
- уроки творчості та підготовки до свят (12 годин).

2-й рік навчання (38 учбові години по 30–35 хвилин):

- «Вступ до Закону Божого» (16 годин);
- «Початкові знання про богослужіння та устрій православного храму» (10 годин);
- уроки творчості та підготовки до свят (12 годин).

3-й рік навчання (42 учбові години по 35–40 хвилин):

- «Біблійна історія. Старий Завіт» (8 годин);
- «Біблійна історія. Новий Завіт» (8 годин);
- «Основи Закону Божого» (10 годин);
- «Початкові знання про християнське благочестя» (6 годин);
- уроки творчості та підготовки до свят (12 годин).

Програма недільної школи для дітей 9–11 років:

1-й рік навчання (56 учбові години по 45 хвилин):

- «Старий Завіт» (10 годин);
- «Новий Завіт» (10 годин);
- «Основи Закону Божого» (16 годин);
- «Церковнослов'янська мова» (10 годин);
- «Основи християнського благочестя» (християнська етика) (10 годин);
- уроки творчості та підготовки до свят (як гурткова робота).

2-й рік навчання (56 учбових годин):

- «Старий Завіт» (10 годин);
- «Новий Завіт» (10 годин);
- «Основи Закону Божого» (16 годин)
- «Церковнослов'янська мова» (10 годин);
- «Основи християнського благочестя» (християнська етика) (10 годин);
- уроки творчості та підготовки до свят (як гурткова робота).

3-й рік навчання (62 учбові години)

- «Святе Письмо. Старий Завіт» (14 годин);
- «Святе Письмо. Новий Завіт» (14 годин);
- «Основи православного віровчення (катехізис)» (10 годин);
- «Церковнослов'янська мова в православному богослужінні» (14 год.);
- «Основи християнського благочестя» (християнська етика) (10 годин);
- уроки творчості та підготовки до свят (як гурткова робота).

«Основи християнського благочестя» (християнська етика)

Учбова програма для недільної школи для дітей 9-11 років(30 год.)

УРОК 1

Про наш священний обов'язок любити Бога

Мета уроку. Сприяти усвідомленню дітьми наших обов'язків перед Богом і людьми, перед самим собою. Розвиток умінь аналізувати і виокремлювати головне від другорядного. Виховувати в собі відповідальність і організованість. Намагатися дотримуватися Божих заповідей у повсякденному житті задля любові до Бога.

Методичне забезпечення: ілюстративний матеріал життєвих ситуацій (фото, малюнки чи електронні носії), комп'ютер, підготовані аркуші з питаннями до обговорення і практичних завдань на кожну дитину, декілька ікон святих Православної Церкви.

Хід уроку

1. Організаційний момент — 2–3 хвилини.

Привітання, перевірка присутніх. Коротко нагадати (чи опитати дітей) про техніку безпеки під час карантину.

2. Актуалізація опорних знань — 7–8 хвилин.

Вчитель: Ми сьогодні поговоримо про наші буденні і святі справи, які кожна людина виконує щодня. Спробуємо за допомогою фотоілюстрацій на дошці розібратися, які справи є головними, а які другорядними.

На дошці розмішені (чи роздані дітям на парти) жанрові картинки з наступними ситуаціями: 1. Звичайне домашнє житло (дитяча чи загальна кімната, кухня тощо); 2. Шкільне заняття; 3. Куточок природи з людьми (відпочинок чи святкування); 4. Місце суспільного перебування (транспорт на вулиці, магазин, стадіон тощо); 5. Церковна служба чи якась подія, пов'язана з церковним святом.

Завдання. *Порівняйте і встановіть зв'язок, що є спільного на всіх зображеннях. Чим зайняті люди, якими справами? Які з цих справ буденні, звичайні для всіх людей, часто повторювані, а які є святковими (мають надзвичайний, особистий зміст)? Які з цих справ, на вашу думку, є святими (такими, що підносять нас ближче до Бога)? Назвіть приклади цих справ. Поміркуйте, в яких місцях ми можемо виконувати святі справи? Що сприятиме сумліннішому виконанню святих справ?*

(Діти розповідають про своє уявлення щодо хатніх справ, щоденних дій у школі й дома, дотримання громадянських прав і виконання законів у суспільно значимих місцях. Особливу увагу приділяють церковному середовищу, описуючи, що саме тут відбувається спілкування з Богом, служіння Йому всією церковною громадою. Діти усвідомлюють, що справи людей у церкві є святими діяннями, якщо вони ведуть до зростання віри і любові до Бога і ближнього).

3. Новий матеріал — 10–12 хвилин.

Бажано розмістити біля дошки декілька ікон чи зображень святих. Важливо, щоби були святі різних періодів становлення Церкви, особливо новообрані святі та з вашої місцевості. Якщо можливо, розмістіть також зображення святих, вислови яких подаються далі).

Вчитель: Спасибі за ваші роздуми. Справді, в Церкві, серед людей віруючих існує духовний зв'язок з Богом і з усіма Його святими. Але Бог хоче, щоби і ми стали святими, досягли цієї вершини досконалості в Божих чеснотах — вірі, надії, любові. Ось що ми чуємо в Старому Завіті:

«І Господь промовляв до Мойсея, говорячи: Промовляй до всієї громади Ізраїлевих синів, та й скажеш їм: **Будьте святі, бо святий Я, Господь, Бог ваш!»** (Левіт 19:1–2).

Що мається на увазі? Адже ми знаємо, що сьогодні в нашій Православній Церкві святими вважаються тільки Божі обранці, які досягли від Господа Бога благовоління бути носіями Божої благодаті надміру. Ось як про християн, які стали святими, розмірковує **преподобний Іустин (Попович):** «Чим є християни? Християни — це христоносці, і тим самим носії і володарі життя вічного. І це за проявом віри й відповідної міри святості, котра з віри походить. **Святі — довершені християни**, тому що вони у великій мірі освятили себе подвигами святої віри у воскреслого й вічно живого Господа Ісуса» («Що таке святість і навіщо православному християнинові читати “Життя святих”»).

Тут доречно згадати найпершу заповідь Божу із Закону, на яку вказав Сам Господь Ісус Христос: «Возлюби Господа Бога твого всім серцем твоїм, і всією душею твоєю, і всім розумінням твоїм: це перша і найбільша заповідь; друга ж подібна до неї: люби ближнього твого, як самого себе; на цих двох заповідях утверджується весь закон і пророки» (Мф. 22:37–40). Тобто любов до Бога і до ближнього є сьогодні передумовою святості, якої чекає від нас Господь Ісус Христос. Згадайте: християни — це христоносці.

А як жили і чим надихалися святі люди, про яких ми читаємо тепер у «Життях святих»? Слухаємо роздуми того ж таки преподобного Іустиана: «Їхнє життя все від Господа Христа, і тому усе — христожиття; і думка їхня є христомдумка, і почуття їхні — христопочуття. Усе, що належить їм, є в першу чергу Христове, а вже потім їхнє; якщо совість, то вона спершу Христова, а потім їхня, якщо жит-

тя, воно спершу Христове, а потім їхнє. В них і немає їх самих, а все і в усьому Христос. Тому “Життя святих” і є ніщо інше, як життя Господа Христа, оновлене в кожному святому в більшій чи меншій мірі, в тому чи іншому образі».

Як можна зрозуміти прояви святості в нашому житті?

Святість людини-християнина — це довершеність усіх її проявів у повсякденному житті. Така людина отримує від Бога сили на служіння Йому словом і ділом, усіма думками й хвилюваннями. Така людина допомагає і собі, і ближнім освячуватись кожного разу (тобто наближатись до Бога в досконалості). Коли така людина щось робить навіть звичайне (праця, навчання, опікування над кимось чи чимось), і люди, і тварини, і вся природа відчують надзвичайну дію на собі.

4. Закріплення нового матеріалу — 15–20 хв.

Завдання 1 (по парах чи поодиноці, у зв'язку з карантинном). *Прочитайте видані вам на аркушах висловлювання святих, визнаних духовних авторитетів Православної Церкви. Визначте головну думку одним-двома реченнями. Поясніть, чи можна досягнути святості в наш час. Чому багато християн, на вашу думку, не досягають святості? Поясніть розгорнуто.*

Святитель Миколай Сербський:

«Святість — це, брати, чеснота, що охоплює усі інші чесноти. Звідси і святий — це, браття, людина, прикрашена всіма чеснотами

Якщо навіть людина молитовна, але не милосердна, то її неможливо назвати святою.

Або якщо хтось терпить, але без віри і надії, — такий не відноситься до святих.

Або якщо хтось надзвичайно милосердний, але без віри в Бога, — воістину такий не є в числі святих.

Святий — це довершена людина: така, яким був Адам у раю; або, краще сказати, така, яким був Новий Адам, Господь Ісус Христос. Ось Святий усіх святих, Ось Сіях святості на землі й Вихователь святих в історії. Він покликав нас у достоїнство усіх святих. Він явив нам приклад дійсного святого. Він — Прототип усіх святих, рівнозначно як і Прообраз людини».

Святитель Тихон Задонський:

«Діти народжуються від отця по плоті — християни народжуються від Бога по Духу. “Народжене від плоті є плоть, а народжене від Духа є дух” (Ін. 3:6). У дітях примітні властивості отця й схожість на нього — так у християнах повинні бути властивості Отця Небесного й схожість з Ним. Повинні й вони бути святі, благі, милосердні, лагідні, терплячі тощо. Тому сказано їм: “За прикладом Святого, Який покликав вас, і самі будьте святі у всіх вчинках. Бо написано: будьте святі, тому що Я святий” (1Пет. 1:15–16). “Будьте милосердні, як і Отець ваш милосердний” (Лк. 6:36)».

Завдання 2. *Святитель Димитрій Ростовський народився в Україні, під Києвом, багато потрудився на ниві просвітництва і залишив відомі «Життя святих», які вважаються і сьогодні найкращим словом про святість, проявлену в людях.*

1) *Складіть за текстом план з головних думок (по абзацах).*

2) *Розкажіть, що нового ви дізналися відносно чеснот християнина.*

3) *Подумайте, чи можливо в звичайних, буденних життєвих ситуаціях (удом, в школі, в громадських місцях, на природі тощо) творити святі діла або проявляти чесноти.*

Святитель Димитрій Ростовський (Образ православного сповідання):

«Християнин — нова істота, народжена во Христі Ісусі водою й Духом, щоби отримати життя вічне, — повинен охороняти віру праву й діла добрі. Для цього потрібні віра, надія і любов.

Богу приємні наступні чесноти, які зростають від віри, через надію в любові: молитва, яка буває подячною, прохальною і схвальною до Бога; піст, як визначений, так і прийнятий по часі, і, насамкінець, милостиня. Від цих чеснот народжуються мудрість, правда, мужність і цнота, або чистота.

Чеснота є плід, що народжується від віри, або, інакше кажучи: благі діла походять з виконання заповідей Божих, які звершуються з Божою поміччю, за сприяння людського розуму і за власною волею самої людини, яка (воля) народжується від любові до Бога і ближнього.

Чесноти розділяються так: усе блага взагалі є чеснотою, але найперші й найнеобхідніші, без котрих неможливо спастися, є наступні: віра, надія і любов».

5. Домашнє завдання — 3 хвилини.

Спробуйте розказати вашим ближнім про святість і чесноти, які нам потрібні для виконання головної Божої заповіді (любові). Pozнайомтесь з життям вашого святого. Чи ви наслідуете його приклад святості?

Вітаємо

Редакція газети «Відомості Полтавської єпархії» щиро вітає кліриків Полтавської єпархії з ювілейними датами, які вони святкуватимуть у жовтні 2020 року:

-

протоієрея Василя Лила, настоятеля Успенського храму села Лютенька Гадяцького району з 50-річчям з дня народження, яке він відзначатиме 10 жовтня;
-

протоієрея Романа Сікору, настоятеля Покровського храму села Лиман Другий Решетилівського району, з 55-річчям з дня народження, яке він відзначатиме 20 жовтня.
-

протоієрея Сергія Антонюка, клірика Спаського храму міста Полтави, з 35-річчям з дня народження, яке він відзначатиме 21 жовтня.
-

протоієрея Валерія Білана, настоятеля Михайлівського храму села Халтурино Карлівського району, з 35-річчям з дня народження, яке він відзначатиме 28 жовтня.
-

протоієрея Анатолія Боярчука, клірика храму блаженної Ксенії Петербурзької міста Горішні Плавні, з 15-річчям з дня священицької хіротонії, яке він відзначатиме 30 жовтня.
-

протоієрея Бориса Кондрата, клірика Спасо-Преображенського Мгарського монастиря, з 55-річчям з дня народження, яке він відзначатиме 31 жовтня.

Пам'ятка

«Если человек не имеет излишнего попечения о себе из любви к Богу и для дел добродетели, зная, что Бог печется о нём, таковая надежда есть истинная и мудрая. А если человек всё упование свое возлагает на свои дела, к Богу же обращается с молитвой лишь тогда, когда его постигают непредвиденные беды, и он, не видя в собственных силах средств к отвращению их, начинает надеяться на помощь Божию, то такая надежда суетна и ложна. Истинная надежда ищет единого Царствия Божия и уверена, что всё земное, потребное для жизни временной, несомненно дано будет».

Преподобный Серафим Саровский

У Свято-Макаріївському кафедральному соборі щосуботи об 11.00 проводяться заняття шахово-шашкового гуртка для дітей. Веде гурток протодиякон Олександр Дубовий. Запрошуються усі бажаючі.

Богослужіння в Богородицькому Горбанівському монастирі

На честь святині землі Полтавської — Горбанівської ікони Божої Матері — освячено храм і утворено монастир на місці її знайдення, неподалік села Горбанівка, біля Баронівських ставків. Поруч б'є святе джерело, що з'явилося, за переданням, після знайдення ікони.

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у храмі обителі звершуються такі богослужіння:

понеділок: 8.00 — молебень Пресвятій Богородиці;

вівторок: 8.00 — подячний молебень Господу з акафістом «Слава Богу за все»;

середа: 8.00 — молебень з акафістом перед іконою святителя Луки Кримського;

четвер: 8.00 — молебень з акафістом перед Горбанівською іконою Божої Матері та освяченням води;

п'ятниця: 8.00 — читання акафіста Пресвятій Богородиці, **17.00** — вечірнє богослужіння;

субота: 8.00 — Божественна літургія, **17.00** — всенічне бдіння;

неділя: 7.00 — рання Божественна літургія; **9.00** — пізня Божественна літургія.

У святкові дні Божественна літургія о **8.00**, напередодні всенічне бдіння о **17.00**.

Початок окремих богослужінь може бути змінено, про що буде оголошено в храмі напередодні.

По недільних днях працює **монастирська лавка**, в якій можна скуштувати смачну монастирську випічку.

Для дітей по завершенні літургії працює недільна школа.

Запрошуємо в паломництво

Розклад паломницьких поїздок на жовтень 2020 року

Дата	Поїздка	Вартість
11 жовтня (неділя)	Києво-Печерська Лавра та інші монастирі столиці (Введенський, Звіринецький). <i>День пам'яті преподобних отців Печерських, що в Ближніх печерах спочивають.</i>	430 грн
14 жовтня (середа)	Черкащина. Свято-Покровський Красногірський монастир поблизу Золотоноші. — Святині Черкас. — Мотронинський монастир у селі Мельники Чигиринського району.	330 грн
30 жовтня (п'ятниця)	Київська Свято-Покровська Голосіївська пустинь, де похована матушка Аліпія. — Свято-Троїцька Китаєва пустинь. — Києво-Печерська Лавра. <i>День пам'яті шанованої в народі монахині Аліпії (Авдєєвої)</i>	430 грн

Для православного християнина паломництво — це можливість доторкнутися до історії Церкви і життя святих людей, котрі в різних місцях жили по-євангельски, намагаючись втілити Христові заповіді. Паломництво — це молитва, це праця над своєю душею. Це можливість почерпнути духовну силу. При Полтавському єпархіальному управлінні відновив роботу паломницький відділ. Запрошуємо полтавців помолитися біля святинь.

Приймаємо замовлення на групові та індивідуальні тури. Звертайтеся за вказаними номерами телефонів, долучайтесь до групи «Паломницький відділ Полтавської єпархії УПЦ» у мережі Facebook та на сторінці Palomnik Poltava. Слідкуйте за нашими новинами і приєднуйтеся до наших поїздок! Разом буде цікаво!

099-735-13-10, 068-221-02-05 (Володимир)

ВІДОМОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Щомісячний часопис.
Засновник: Управління Полтавської єпархії Української Православної Церкви.
Свідцтво про державну реєстрацію: KB №11359–232ПР від 20.06.2006р.
Передплатний індекс: 01125.
Адреса редакції: вул. Героїв Сталінграда, 1-б, м. Полтава, 36040, Україна.
Телефон/факс: +380 (532) 67-57-72.
Електронна пошта: pravpoltava@ukr.net

Головний редактор:
митрополит Полтавський і Миргородський Филип.

Заступник головного редактора:
Людмила Самойлова.

Фото: диякон Марк Кучеренко, Володимир Педан.

Листування з читачами ведеться тільки на сторінках газети. Автори несуть відповідальність за точність наведених даних.

Тираж номера: 3000 прим. Замовлення №2053309. Газету надруковано: ТОВ «Видавничий дім «Кераміст». 69057, м. Запоріжжя, вул. Седова, 16. Тел. (061) 228-10-30.